

ФОНДАЦИЯ
РАБОТИЛНИЦА
ЗА ГРАЖДАНСКИ
ИНИЦИАТИВИ

погкреляме инициативните

С финансовата погкрена
на Столична община
по Програма „Европа“ 2015

Проект ГРУВИ:
Гражданите Решават и Управяват
В партньорство с Институциите

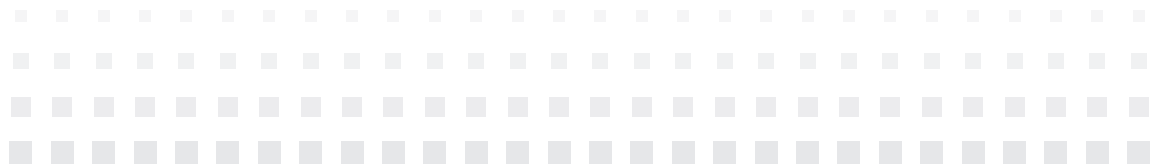
СИГУРНОСТТА, УСЛОВИЯТА ЗА ЗДРАВΟΣЛОВЕН НАЧИН НА ЖИВОТ И СОЦИАЛНИТЕ УСЛУГИ ЗА ВЪЗРАСТНИ ХОРА В СТОЛИЦАТА: КАКВО МИСЛЯТ ГРАЖДАНИТЕ

Анализ на резултатите от интервюта
и дискусии с препоръки към местната власт

София, 2015 г.

„Изразените в този доклад мнения са на участниците в интервюта и обществени дискусии, проведени в рамките на проект ГРУВИ, изпълняван от ФРГИ и по никакъв начин не представляват официално становище на Столична община“.

ФОНДАЦИЯ
РАБОТИЛНИЦА
ЗА ГРАЖДАНСКИ
ИНИЦИАТИВИ

Уводни бележки

Настоящият доклад е изпълнен в рамките на Дейност 3 „Анализ на резултатите от дискусиите и интервютата и изготвяне на доклад с препоръки към местната власт“ по **проект ГРУВИ: Гражданите Решават и Управлят В партньорство с Институциите, изпълняван от Фондация „Работилница за граждански инициативи“**.

Общата цел на проекта ГРУВИ е **превръщане на София в модерен европейски град с активно гражданско общество, което работи в партньорство с местната власт за повишаване качеството на живот**. Проектът съответства с целите и приоритетите на Програма „Европа“ 2015 г., като попада в обсега на Приоритетна област 1: Подкрепа на партньорството между структурите на гражданското общество и органите на местната власт при създаване и прилагане на политики и добри практики, свързани с европейското измерение за развитие на столицата и нейната цел 2: въвеждане и популяризиране на европейски практики, насочени към повишаване качеството на живот в столицата и утвърждаване на принципите на доброто управление в местната власт. Проектът съответства на ключовите стратегически документи, касаещи развитието на София като Областната стратегия за развитие на Област София до 2015 и Областната стратегия за развитие на социалните

услуги в изпълнение на принципа за „насърчаване на взаимодействието между различните ангажирани страни при ясно разпределение на ролите и отговорностите“. Не на последно място проектът кореспондира със Стратегията „Европа 2020“, поставяща си за цел стимулирането на дългосрочното устойчиво развитие, като едновременно с това се намаляват различията и се подобрява качеството на живот на гражданите на ЕС.

Проектът ГРУВИ е логично надграждане над дейностите, които ФРГИ осъществи през 2014 г. по програма Европа, когато в рамките на нарочен проект са тествани иновативни изследователски технологии за установяване на възможностите за активизиране и задълбочаване на конструктивния диалог между гражданското общество и Столична община. В рамките на реализирания през 2014 г. проект чрез организиране на Обществен форум-процес бяха идентифицирани ключовите приоритети за интервенция с цел повишаване на качеството на живот в столицата с прякото участие на гражданското общество и институциите на местната власт.

Фокус на проекта ГРУВИ са първите три области, дефинирани от форум-процеса като приоритетни области за интервенция с оглед създаването на предпоставки за превръщането на София в модерен европейски град:

1. Инфраструктура, свързана със здравословен начин на живот.

2. Сигурност.

3. Социални услуги за възрастни хора.

В съответствие с проектното предложение, ФРГИ проведе серия от дълбочинни интервюта с експерти и представители на местната власт, имащи компетенции и институционален опит в трите дефинирани предметни области. Чрез проведените интервюта бе очертана картината в трите области и за всяка една от тях бяха изведени следните основни акценти:

- 1) Равнище на стратегическо планиране и проектиране на политики в съответната предметна област.
- 2) Досегашен опит по реализирането на държавни и общински политики в съответната област.
- 3) Основни проблеми и затруднения при реализирането на политиките в съответната предметна област.
- 4) Гражданското общество като партньор на местната власт в реализирането на общинските политики в съответната област.
- 5) Добри практики и идеи за диалог и сътрудничество между гражданското общество и Столична община в реализирането на политиките в съответната предметна област.

Резултатите от интервютата бяха анализирани и послужиха като емпирична

основа за подготовката на публични дискусии в трите предметни области. Дискусиите бяха проведени както следва: дискусиата „Инфраструктура, свързана със здравословен начин на живот“ се проведе на 22.06.2015 г., дискусиата „Сигурност“ се осъществи на 29.06.2015 г., а дискусиата „Социални услуги за възрастни хора“ се проведе на 1.07.2015 г. За целите на всяка от дискусиите бяха подготвени обобщаващи тематиката текстове (за участниците в дискусиите) и презентации, представящи проблематиката и въвеждащи в актуалната ситуация към момента на изследването.

Настоящият аналитичен доклад представя и анализира проведените дълбочинни интервюта и дискусиите в трите предметни области: 1) Инфраструктура, свързана със здравословен начин на живот, 2) Сигурност и 3) Социални услуги за възрастни хора. Докладът следва хронологията в реализирането на проектните дейности и последователно представя съдържателните резултати от интервютата и дискусиите в трите предметни области. В съответствие с проектното предложение, за всяка от трите предметни области се представят ключовите проблеми в реализирането на политиките, идентифицираните добри практики и установените възможности за активизиране на диалога между гражданското общество и Столична община. В хода на интервютата и най-вече при дискусиите бяха направени множество препоръки към местната власт, целящи както създаване на по-добри законодателни възможности за успешна

интервенция в съответната предметна област, така и насочени към набелязване на партньорства и идентифициране на конкретни предложения за планове за действие в трите области, базирани върху задълбочен анализ и очертаване на структурните предизвикателства и наличните възможности.

Дискусиите бяха замислени като специфичен изследователски инструмент, имащ за цел да предостави интерактивна платформа (макар в краткосрочен план) за конструктивна среща на активни представители на гражданското общество с опит в реализирането на политики в трите предметни области и представители на местната власт, ангажирани в осъществяването на политики в трите конкретни области.

Изпреварвайки анализа на дискусиите, бихме искали да подчертаем някои основни констатации, които станаха очевидни още на етапа на провеждане на дискусиите. Дискусиите в трите предметни области протекоха при висока активност и видим интерес от страна на участниците. Дълбочината, в която се обсъждаха поставяните проблеми, а също и подчертано високото ниво на експертност по проблематиката, дават основание да се направи общата констатация, че трите обсъждани предметни области действително са част от приоритетния „дневен ред“ на столичния град. Направи силно впечатление изключителната ангажираност на участниците в дискусиите с обсъжданата проблематика. Представителите на

гражданското общество и представителите на местната власт показаха, че живеят с болките и тревогите на столичния град, но най-силно впечатление направи високата отговорност и личната ангажираност с обсъжданата проблематика. Изказаните мнения и оценки съдържаха ценни уроци от натрупания опит в осъществяването на общински политики в трите обсъждани области, а направените препоръки към Столична община отразяваха желанието на участниците в дискусиите за установяване на нови партньорства между гражданското общество и местната власт. Различна бе степента на увереност и оптимизъм по отношение на възможностите за бързи и ефикасни действия в трите предметни области, което съответства на действителното състояние на трите предметни области и на специфичните трудности, с които е свързано осъществяването на политики в тези области. Но ако трябва да резюмираме накратко, дискусиите показаха, че гражданското общество е много по-активната страна в диалога и сътрудничеството в сферата на предоставянето на социални услуги за възрастни хора и до известна степен при изграждането на инфраструктура за здравословен начин на живот, докато в сферата на сигурността търсенето на диалог е по-специфично и се нуждае от целенасочени усилия между заинтересованите страни.

Анализ на състоянието и възможностите за участие на гражданското общество в реализирането на общински политики в областта „Инфраструктура, свързана със здравословен начин на живот“

В тази част на аналитичния доклад се анализират мненията, оценките и препоръките, събрани чрез дълбочинни интервюта и при проведената публична дискусия по темата „Инфраструктура, свързана със здравословен начин на живот“.

В хода на подготовката на дълбочинни интервюта и публичната дискусия, екипът на проекта анализира и извече адекватна информация от предходни изследвания/ проекти, които разкриват съществено важните особености по отношение изграждането и поддържането на инфраструктура, свързана със здравословен начин на живот в столицата. За целта бяха използвани **два предходни проекта - Проучване на качеството на живот в столицата, реализирано от Асоциацията за развитие на София (2013 г.) и Проект „Въвличане на гражданското общество в разработване на политики за повишаване качеството на живот в столицата съвместно с местната власт“, осъществен от Фондация „Работилница за граждански инициативи“ (2014 г.). По отношение на изграждането на инфраструктура, свързана със здравословен начин на живот, вторичният анализ на данните от двата предходни проекта показва следното:**

✓ Междублоковите и зелените пространства са значим фактор за качеството на живот в столицата.

Данните от двата проекта са достатъчно основание да се направи извода, че въпросите за създаване и ползване на междублоковите пространства, за активното и пълноценно използване на зелените площи, в това число парковете и кварталните градинки, са нееднакво решени в 24-те жилищни района на столицата. И докато в част от районите естествените дадености са частично решение на въпроса, в други райони решението е резултат от целенасочени и последователни усилия за създаване на красива среда за живот и отдих. Не са малко обаче и районите, в които този проблем стои остро и чака своето скорошно решение;

✓ Така например, данните от 2013 г. сочат, че според жителите на осем от жилищните района в техните райони има **сериозни проблеми с обособяването и поддържането на междублоковите пространства**. Това е валидно за районите Кремиковци (100%), Изгрев и Възраждане (по 85%), Лозенец (82%), Слатина (79%), Подуяне (78%), Илинден (77%) и Нови Искър (75%). В останалите жилищни райони проблемът е изведен като съществуващ, но не толкова належащ, като най-благоприятна е ситуацията в Панчарево и Банкя, където поради спецификата на начина на живот и вида на строителството (предимно къщи и вили) проблемът с междублоковите пространства практически не съществува;

✓ **Съществен компонент на качеството на живот е наличието на зелени площи и възможността за пълноценен отдых, спорт и почивка в тези площи.**

Данните (2013 г.) сочат, че парк и квартална градинка в близост до 300 м от дома има според 63% от живеещите в Триадица, 55% от живеещите в Красна поляна, също 55% от живеещите в Слатина, 52% от Средец, 48% от Оборище, също 48% от Изгрев, по 47% от Лозенец и Банкя, 45% от Люлин. Най-ощетени в това отношение се оказват живеещите в районите Нови Искър и Кремиковци. По-особен случай са живеещите в район Витоша - непосредствената близост до планината Витоша осигурява богати възможности за общуване с природата, но само 19% са посочили наличие на парк в непосредствена близост до дома им;

✓ Що се отнася до кварталните градинки, по този показател картината изглежда много обнадеждаваща. Жителите от практически всички райони съобщават за наличието на такива градинки, но най-голям брой жители са облагодетелствани от такива градинки в районите Красна поляна (95%), Средец (92%), Люлин (90%), Изгрев (90%), Младост (88%), Красно село (87%), Надежда (87%), Илинден (86%), Връбница (85%), Студентски (81%). За най-малко квартални градинки съобщават живеещите в Кремиковци (23%);

✓ **Емпиричните данни (2013 г.) за достъпа до зелени площи потвърждават направените конста-**

тации. Проблем с достъпа до зелени площи имат в най-голяма степен живеещите в Кремиковци (94%) и Нови Искър (79%). Това са почти екстремни стойности, говорещи за сериозни проблеми, нуждаещи се от приоритетно разрешаване. В средна степен обаче проблеми с достъпа до зелени площи се констатират и в редица други жилищни райони на столицата - Подуяне (53%), Витоша (52%), Овча купел (51%), Оборище (48%), Илинден (47%), Надежда (43%), Искър (41%), Красно село (41%). Тъй като споменатите райони са доста различни както в ландшафтно отношение, така и според другите си ключови характеристики, препоръчително е проблемът да се обсъди на ниво жилищни райони и да се види какви са конкретните причини за затруднения достъп до зелени площи в различните случаи - дали това е липса на зелени площи в близост, или проблемът е в нередовен транспорт или е от друго естество (в това число, страх от престъпност и т.н.);

✓ Данните от цитираното изследване през 2013 г. за **достъпа до съоръжения за отдых в парковете и градинките** до голяма степен корелират с предходните изводи. Най-зле е ситуацията в Кремиковци (88%) и Нови Искър (75%). Макар и не така драстично, но този проблем е на дневен ред и в районите Подуяне (64%), Овча купел (60%), Илинден (57%), Сердика (57%), Витоша (55%), Възраждане (47%), Оборище (45%). Съдейки по данните, най-добре е решен този проблем в райо-

ните Банка (11%), Студентски (23%), Панчарево (27%), Връбница (30%).

Тази информация бе представена пред участниците в публичната дискусия по темата „Инфраструктура, свързана със здравословен начин на живот“. Екипът на проекта счете за уместно и релевантно да използва тази информация от двата предходни проекта, за да стимулира и до известна степен да провокира мисленето на участниците в дискусията. Както показва дискусията, този изследователски ход се оказва успешен и представените данни действително доведоха до активен обмен на информация, мнения и лични впечатления.

На първоначалния етап, проведените дълбочинни интервюта показаха, че когато се дискутира темата за инфраструктура, свързана със здравословен начин на живот, следва да се имат предвид следните компоненти на столичната инфраструктура:

1. **Инфраструктурата за спорт, отдих и развлечения:** различни видове съоръжения, които се изграждат в парковете и междублоковите пространства - спортни площадки и игрища, детски площадки в парковете, фитнес съоръжения, кътове/беседки/места за отдих.
2. **Зелените площи.**
3. **Междублоковите пространства.**
4. **Спортно-образователната инфраструктура:** в училищата и детските градини.

5. Инфраструктурата за здравословно придвижване (VELOALEI).

Този 5-компонентен модел бе възприет и като основа за провеждането на публичната дискусия по тази проблематика.

Анализът на събраната чрез дълбочинни интервюта и чрез публичната дискусия емпирична информация позволява:

1. Да се опише състоянието по отношение наличието на стратегически документи (стратегии и планове) за изграждане на инфраструктура, свързана със здравословен начин на живот.
2. Да се изведат и анализират ключовите проблеми и затрудненията, възникващи при реализацията на проектираните идеи и дейности в тази предметна област.
3. Да се оцени нивото на партньорство и диалог на гражданското общество и Столична община по отношение генерирането на идеи/инициативи за инфраструктура, свързана със здравословен начин на живот, и осъществяването на тези идеи/инициативи.
4. Да се идентифицират възможности и конкретни идеи за партньорства и задълбочаване на диалога между гражданското общество и Столична община във връзка с изграждането на инфраструктура, свързана със здравословен начин на живот.

Събраните мнения, оценки и препоръки се представят в структуриран вид, който кореспондира с въпросника за дълбоочинни интервюта и с проведената публична дискусия.

1. Равнище на стратегическо планиране и проектиране на общински политики за изграждане на инфраструктура, свързана със здравословен начин на живот

Анализът на реализираните интервюта потвърди, че **въпросът за изграждане на инфраструктура, свързана със здравословен начин на живот, е един от приоритетите в дейността на Столична община.**

На ниво стратегическо планиране и проектиране на дейности, Столична община поставя в своя „дневен ред“ проблемите за възпитанието на нагласи и навици за здравословен начин на живот през 1996 г., когато е създадена Временна комисия за младежта и спорта. През 1997 г., с Решение на Столичен общински съвет е създадена Постоянната комисия за „Децата, младежта, спорта и туризма“, която от 1999 г. е трансформирана в Постоянна комисия за децата, младежта, спорта и туризма (ПК за ДМСТ). ПК за ДМСТ подпомага и развива спортни, младежки и детски инициативи, които се реализират на местно ниво. Основен механизъм за реализация на политиката на Столичен общински съвет (СОС) по отношение на децата, младите хора, спорта и туризма

са приетите Програми и Стратегически документи през периода 1998- 2011 г.

В изпълнение на приетите програми през 1998 г. е създаден Младежки информационен център (гр.София, ул.“Кракра” 2 А). Информационният център и работещите по Програмата експерти, осъществяват постоянна връзка между СОС, младежките организации, столични училища, спортни клубове и детски градини, предоставя се и подробна информация за реализираните по Програмата проекти, както и възможностите за участие в тях.

Към настоящия момент изпълнението на стратегическите документи се осъществява чрез два механизма - административна структура на Столична община - **Дирекция „Превенция, интеграция, спорт и туризъм“ (ПИСТ) и чрез Програма „Спортни, младежки и детски дейности“**, финансирана чрез проектни предложения от ПК за ДМСТ към СОС.

Дирекция „ПИСТ“ е съставна част от направление „Култура, образование, спорт и превенция“ на Столична община, тя е на пряко подчинение на ресорен заместник-кмет. Дейността на дирекцията е насочена към създаване на условия за реализиране на общинска политика за развитие на физическото възпитание, спорта и туризма. Дирекцията координира и подпомага дейността на 24-те районни администрации в тези области и осъществява ведомствено, междуведомствено и междуинституционално сътрудничество с министерства и инсти-

туции, които имат отношение към дейността. Предлага идеи и управленски решения, свързани с ефективността на дейностите на СО в областта на извънкласни и извънучилищни дейности, превенция на рисково поведение, здравно образование, гражданско образование, интеграция на деца и ученици със специални образователни потребности, младежки дейности, програми за развитие на физическото възпитание и туризма.

Дейностите по изграждане на инфраструктура, свързана със здравословен начин на живот, са дефинирани и разписани в **Общинската стратегия за развитие на физическото възпитание и спорта 2012-2020 г.** Този стратегически документ доразвива и надгражда Стратегията за развитие на физическото възпитание и спорта на територията на Столична община през периода 2007-2010 г.

Общинската стратегия за развитие на физическото възпитание и спорта 2012-2020 г. си поставя четири стратегически цели: 1) Извеждане на преден план на спорта в училище; 2) Увеличаване броя на практикуващи физически упражнения, спорт за всички и социален туризъм; 3) Ефективно управление и модернизирание на спортната база и изграждане на нови спортни обекти и съоръжения и 4) Подобряване на кадровото и методическо осигуряване на физическото възпитание и спорта. В основата на Общинската стратегия са поставени следните принципи:

✓ Демократизация и устойчивост на

спортното участие;

✓ Достъпност, социално включване и свободен достъп до спортни занимания и общински спортни съоръжения и обекти;

✓ Адекватност при разпределение на правомощията и отговорностите, аналитичност при планиране и използване на ресурсите – ефективност и ефикасност;

✓ Субсидиарност и децентрализация – публичност и информираност;

✓ Спортът в свободното време – от въпрос на избор до начин на живот.

Анализът на Общинската стратегия от гл. т. на поставените цели дава основания за общата констатация, че на равнище стратегическо планиране дейностите по изграждане на инфраструктура, свързана със здравословен начин на живот, получават сериозно внимание - ясно са дефинирани стратегическите и конкретни цели, изведени са добрите практики от предходните години (2006-2010 г.), идентифицирани са ключовите проблеми и възможностите за тяхното решаване, очертани за основните тенденции за развитие в перспектива до 2020 г.

Ето няколко показателни факта. По отношение на първата стратегическа цел - *извеждане на преден план на спорта в училище*, Общинската стратегия констатира, че 90 спортни клуба, 9 училищни и 2 райони спортни клуба са включени в спортните дейности на образователни-

те институции. Друга добра практика е въвеждането на Програма „Ваканция“, в която са предвидени богати възможности за спортуване на децата. Добра практика са Ученическите спортни игри, както и Ученическата спортна школа, която се възприема като модел за организация на извънкласна и извънучилищна дейност. За изпълнението на втората стратегическа цел - *увеличаване броя на практикуващи физически упражнения, спорт за всички и социален туризъм*, Общинската стратегия идентифицира добра създадена традиция за финансова подкрепа на дейности на спортните клубове от ПК за ДМСТ към СОС. Прави впечатление обаче, че докато през 2007 г. са подкрепени 33 спортни клуба (141 101 лв.), а през 2009 г. 59 спортни клуба (343 450 лв.), то през 2010 г. е осигурена финансова подкрепа за 42 спортни клуба (обща стойност на помощта 178 555 лв.). В тази връзка Общинската стратегия идентифицира необходимост от създаване на публичен регистър на спортни клубове на територията на СО въз основа на реализирани дейности и програми, кампанийност и епизодичност на проявите и недостатъчна инициативност от страна на граждански сдружения и спортни организации. По третата стратегическа цел - ефективно управление и модернизирание на спортната база и съоръжения, в Общинската стратегия се отчита, че за периода 2006-2010 г. са изразходвани 8 259 000 лв., с които е реализирана активна инвестиционна политика в училищната спортна база (реновирани 128 образователни

институции). Отделно, със средствата на СУСОПФ (8 619 000 лв.) са изградени 56 спортни площадки, 5 детски площадки, 8 км. велоалеи (2009 г.) и 7 км велоалеи (2010 г.). И не на последно място по важност, създаването на предпоставки за повече и по-ефикасни спортни дейности и подобряването на кадровото и методическото осигуряване на физическото възпитание и спорта. За постигането на тази цел Общинската стратегия предвижда релевантни действия, с които се цели по-висока мотивация на преподавателите и разнообразяване на формите и механизмите за физическо възпитание на децата.

За изпълнение на Общинската стратегия за развитие на физическото възпитание и спорта 2012-2020 г. е разработена **Програма**, която конкретизира дейностите, чрез които се цели да се изпълнят четирите стратегически цели. Посочени са както формите и механизмите, така и предвидените бюджетни средства. Разработени са насоки за кандидатстване и указания към кандидатстващите организации.

Според оценките на интервюираните лица, към стратегическите документи на Столична община, имащи отношение към инфраструктурата за здравословен начин на живот, следва да бъде отнесен и Планът за действие за устойчиво енергийно развитие на Столична община 2012-2020 г. (ПДУЕР). Други интервюирани лица реферират към Общия устройствен план на гр. София, Стратегията за управление на общинската собственост

в Столична община до 2016 г., Програмата за изпълнение на национална стратегия за опазване на живота и здравето на децата в пътното движение 2006-2010 г., Генералния план за организация на движението, както и Стратегията за развитието на културата в София 2013-2023 г.

Очерта се също така общата оценка, че **изграждането на велосипедна инфраструктура е залегнало в редица стратегически документи** - Програма за развитие на велосипеден транспорт в Столична община 2012-2015 г., План за развитие на велосипедния транспорт на територията на Столична община 2012-2017 г.). Според представителите на НПО-структурите, работещи в тази област, цитираните стратегически по своя характер документ са били адекватни към момента на своето създаване, но вече се нуждаят от осъвременяване, тъй като тази предметна област се развива изключително. Поради това цитираните стратегически документи съдържат вече остарели тези и формулировки и не отразяват най-новите тенденции в изграждането на велосипедна инфраструктура и създаването на масова култура за придвижване с велосипеди.

По общото мнение на участниците в публичната дискусия, проблематиката по изграждането и поддържането на инфраструктура, свързана със здравословен начин на живот, е намерила необходимото място и внимание в дейността на Столична община.

Създадени са поредица от стратегически документи на много високо професионално ниво, което е индикатор както за наличния експертен капацитет, така и е индикация за волята на местната власт да работи ефективно по отношение изграждането и поддържането на инфраструктура за здравословен начин на живот.

Според участниците в дискусията обаче съществуването на отлично разработени стратегически и програмни документи е самото първо необходимо условие - чрез него се създават необходимите нормативни и програмни предпоставки за изграждането и поддържането на инфраструктура за здравословен начин на живот. Разработените програми и планове за реализирането на стратегиите са следващата необходима стъпка, чрез която добрите идейни намерения получават конкретизация и се приближават към „живия живот“. Силна страна на програмирането в тази проблемна област е ясното дефиниране на източниците на финансиране и схемите, по които се работи в случаите на набиране и оценяване на проектни предложения, както и осъзнаването на добрите практики и проблемите, които следва да се преодолеят с оглед оптимизиране на дейностите в тази област.

2. Досегашен опит по реализирането на общински политики за изграждане на инфраструктура, свързана със здравословен начин на живот

Интервюираните лица споделят, че **Столична община има натрупан богат опит в изграждането на инфраструктура за здравословен начин на живот.** По информация от сайта на Дирекция ПИСТ, Столична община до май 2012 г. на територията на 24-те района на столицата са изградени 113 спортни/ детски площадки, изградени със средства от СУСОПФ.

Отделно, през 2012 г. са изградени 9 спортни площадки в училищни дворове (в районите Връбница, Банкя, Панчарево, Кремиковци, Витоша, Триадица, Средец). По-голямата част от площадките са многофункционални, други са специализирани - футболни площадки, тенис корт, тенис маси.

По информация от Дирекция ПИСТ, на територията на столична община функционират 14 открити стрийт площадки. Площадките за фитнес на открито се изграждат само на места, разрешени от Дирекция „Зелени системи“. Кметовете на районите пускат заявки, ако на тяхната територия има подобно петно. Дирекцията отпуска средствата. Поддържането на съоръженията обаче е отговорност на Кметовете.

Ежегодно Столична община приема и изпълнява Програми за ремонт на спортна инфраструктура. Програмите се изготвят на основата на анализ на информация от кметовете на районните администрации за състоянието на спортната инфраструктура. Подлежащите на ремонт обекти от училищната

спортна инфраструктура се съгласуват с Дирекция „Образование“ и с експерти от ПК за ДМСТ към СОС. По този начин се постига кохерентност в усилията на отделните административни звена и максимална ефективност по отношение изразходването на целевите средства.

Така например, през 2014 г. Столична община е ремонтирала 16 обекта в училищната спортна инфраструктура, както следва¹:

- ✓ **6 училищни физкултурни салона** (Район Възраждане - 30-то СОУ „Братя Миладинови“, Район Подуяне - 130 СОУ „Стефан Караджа“, Район Младост - 10 СОУ „Теодор Траянов, Район Искър - 103 ОУ „Черноризец Храбър“, Район Средец - 12 СОУ „Цар Иван Асен II“, Район Лозенец - 107 ОУ „Хан Крум“);
- ✓ **2 училищни басейна** (Район Искър - 150 ОУ „Цар Симеон Първи“ и Район Люлин - 97 ОУ „Братя Миладинови“);
- ✓ **8 общински междублокови спортни площадки** (Район Люлин - Люлин 2, до бл. 224, Район Сердика - кв. „Банишора“, пред бл. 43, Район Студентски - ж.к. „Младост1“, между бл. 89, бл.90 и бл. 91, Район Сердика - кв. „Банишора“, пред бл. 26 и блок 28, Район Нови Искър - село Чепинци, Район Нови Искър - село Световрачане, Район Овча купел - жк „Овча купел 2“, бул. „Линкълн“ – горна част, Район Триадица - жк „Гоце Делчев“, зад бл. 101).

¹ За справка: сайта на Дирекция ПИСТ: <http://pist.sofia.bg/>

Програмата² за реновиране на спортна инфраструктура през 2015 г. включва ремонт на 4 училищни физкултурни салони и дворове на обща стойност 102 000 лв., ремонт на 3 училищни плавни басейна на обща стойност 110 000 лв. и реновиране на 4 открити стрийт фитнес площадки на обща стойност 139 000 лв.

Интервюираните лица подчертават изрично факта, че Дирекция „Превенция, интеграция, спорт и туризъм“ е към направление „КУЛТУРА, ОБРАЗОВАНИЕ, СПОРТ И ПРЕВЕНЦИЯ НА ЗАВИСИМОСТИ“ и едва от 2012 г. се занимава с разпределяне на средствата за изграждане на спортно-образователна инфраструктура (в училищата и детските градини) и изграждане съоръжения за фитнес на открито в паркови пространства. Преди това тези средства са се разпределяли директно от Общински съвет.

Участниците в дискусиата споделят лични впечатления от изградената в столичните 24 района инфраструктура за здравословен начин на живот.

Според тях, най-видими са действията по поддържането на зелените пространства - парковете и градинките, които са любими места за отдих на столичани. Съгласяват се с тезата, че разпределението на зелените площи и достъпът до тях не са еднакви в 24-те района на столицата, но успоредно с това изказват мнение, че София е сравнително зелен град и предоставя немалко възможности за

отдих в красиви площи. По думите на участниците в дискусиата, столична община се възползва в максимална степен от естествените природни дадености и надгражда над тях. Не са еднакви обаче оценките за това в каква степен общината успява да се справи с тази задача - има както доволни от направеното, така и не до там удовлетворени. При дискусии от този род е нормално да се срещнат хора с различни възгледи и всеки да изрази своето мнение по въпроса.

Но независимо от различията във възгледите и оценките, сред участниците в дискусиата преобладава мнението, че **предстои тепърва да се работи по рационалното използване на междублоковите пространства и градинките**. Привеждат се някои примери за граждански инициативи, в резултат на които са облагородени междублоковите пространства и са положени грижи за квартални градинки. Съобщават се примери за фитнес площадки в различните райони на столицата, дават се високи оценки за тяхното функционално предназначение и се подчертава, че фитнес площадките са обект на силен интерес от страна на по-младите хора.

В тази връзка участниците в дискусиата отбелязват, че колкото и да се старее, Столична община не може да разработи всички възможности за използване на спортната инфраструктура и инфраструктурата за отдих и развлечения - единственото действащо решение е в този процес да бъде включено граждан-

² За справка: сайта на Дирекция ПИСТ: <http://pist.sofia.bg/>

ското общество. Процесът е двустранен - общината създава спортни и детски площадки, градинки и облагородява зелените площи, но тяхното съхранение и поддържането им в „здравословен“ вид зависи не толкова от районните администрации, колкото от самите столичани. Тук става дума за културата на съжителство в големия град и за необходимостта всеки да проявява лична отговорност и ангажираност с опазването на създадените инфраструктурни елементи. Нито една местна власт не би могла да реновира непрекъснато едни и същи обекти - нужно е взаимно уважение и разбиране от страна на ползвателите на създадените съоръжения. Наличните данни за ремонтите на спортната инфраструктура показват, че местната власт се старее да финансира най-належащите обекти, като допускането е, че ремонтираните обекти ще бъдат съхранени поне в средносрочна перспектива и ще бъдат годни за ползване. В това отношение общината може да разчита единствено на самосъзнанието на столичани и на проявата на уважение и разбиране към общо достъпните съоръжения.

3. Основни проблеми и затруднения при реализирането на общинските политики за изграждане на инфраструктура, свързана със здравословен начин на живот

В рамките на интервюта и дискусиата се коментираха и анализираха основните затруднения при реализирането

на общинските политики за изграждане на инфраструктура, свързана със здравословен начин на живот. Оформи се следните основни проблемни зони:

✓ Реализацията на проектираните инженерни решения за изграждане на инфраструктура, свързана със здравословен начин на живот, е трудна и бавна. Основният проблем по изграждането на такава инфраструктура са **трудностите по отчуждаването на терените**. Изграждането на спортно-развлекателна и спортно-образователна инфраструктура в редица случаи е възпрепятствано от невъзможността да се платят пазарните цени на терените, подлежащи на отчуждаване. Столична община не разполага с такива финансови средства, които са необходими за отчуждаването на набелязаните терени за изграждане на спортна инфраструктура. Към момента 3 основни парка не могат да бъдат изградени поради тези причини: Младост парк - Изток, Въртопа и Лозенец;

✓ Друг проблем е **логиката на застрояване на основните пътни артерии**. „Трасетата на властта“ – Цариградско шосе и булевард България. Полагат се усилия трафикът да се изведе от центъра - за целта се изграждат тангенти. Но решенията за ограничаването на автомобилния трафик в центъра на града спадат към категорията на непопулярните мерки и затова се вземат трудно;

✓ **Нерядко новите идеи и плановете на общината за изграждане на спортна инфраструктура срещат съпротива от страна на гражданите.** Изтъква се, че според тях това би повишило нивото на шума в района и квартала. Дава се пример с протести срещу изграждане на спортно съоръжение за деца на територия на Общински парк в Младост - проектът е спрял поради недоволството на гражданите и опасенията им, че спортното съоръжение ще доведе до повишаване на шума в района.

Интервюираните лица обръщат внимание, че **проблемите са много и сериозни. Една част от тях касаят непосредственото изграждане на инфраструктурни съоръжения и обекти, а друга част от проблемите са свързани с поддържането на изградената база.** В тази връзка интервюираните лица изтъкват следните проблеми:

- ✓ Липсват реални стимули и подпомагане на дейността на УСК и РСК;
- ✓ Не достигат целеви средства в районните администрации за реализиране на спортни дейности и програми „Ваканция“. Тези идеи са разписани в Общинската стратегия за развитие на физическото възпитание и спорта, но за тяхното реализиране са необходими определени финансови средства. Когато тези средства липсват, това обезсмисля съществуващите добри идеи и инициативи;

✓ Необходимо е по-пълно обхващане на детски градини и различни възрастови и целеви групи в програми на Дирекция „ПИСТ“;

✓ Финансирането на спортни програми и инициативи на столична и районна администрация не е достатъчно - трябва да се намерят начини за адекватно финансиране;

✓ От дирекция „ПИСТ“ подчертават, че потребностите на деца с изяви в областта на спорта не могат да бъдат посрещнати адекватно. За целта се предлага да се разработи общинска програма за тази категория деца;

✓ Във връзка с необходимостта да се разшири системата от спортни клубове, като начало е необходимо да се създаде публичен регистър на спортни клубове на територията на СО, като в основата на този регистър се поставят вече реализирани дейности и програми;

✓ Спортните събития са в повечето случаи спорадични прояви. Това не благоприятства изграждането у децата и младите хора на трайни нагласи за спортуване. Необходимо е да се мисли за повтарящи се събития, за гъвкави форми и средства на работа с деца и ученици;

✓ Друг вид трудности са недостатъчното финансиране и издръжка на басейни при действащи делегирани бюджети в училища и детски градини;

✓ Неэффективното и нерегламентирано управление на училищна спортна база също е проблем - при това този проблем възниква по-често, отколкото може да се предположи;

✓ Общината среща редица затруднения с опазването и стопанисването на новоизградените спортни и детски площадки.

В Стратегията за развитие на Столична община за 2015 г. е записано следното: *„Много сериозен проблем, на който трябва да се намери решение в близко бъдеще, е състоянието и управлението на междублоковите пространства (вкл. градинки, алеи, паркинги и др.). Необходимо е пререструктуриране на комплексите в планово-пространствен аспект, за да се регламентира статута и застрояването върху реституираните имоти в междублоковите пространства. Санитарното на панелните сгради е също наболял проблем, за който трябва да се намери работещ механизъм. Между жилищните масиви при главните комуникационни и инфраструктурни артерии има обособени и няколко крупни промишлени зони („Люлин“, „Орион“, „Изток“, „Искър“, „Северен промишлен район“ и др.), които се нуждаят от реконструкция и обновление.“* Това показва, че Столична община си дава ясна сметка за съществуващите проблеми и показва ясна воля за тяхното решаване.

По мнението на общината, за да бъде изградена необходимата за столичния град инфраструктура, свързана със здравословен начин на живот, са нужни изпреварващи инвестиции пред концепция за дейност и програми за развитие на спортната дейност. Необходимо е също така ежегодно да се планират целеви средства за поддържане на съществуващата спортна и спортно-образователна инфраструктура.

4. Гражданското общество като партньор на местната власт в реализирането на общинските политики за изграждане на инфраструктура, свързана със здравословен начин на живот

Основната цел на проведената публична дискусия бе да въввлече в диалог гражданското общество и местната власт, като в процеса на този диалог се стигне до осъзнаването на съществуващите проблеми по отношение на инфраструктурата, свързана със здравословен начин на живот, и се оформят конкретни идеи за това как гражданското общество и местната власт биха могли да си партнират по-пълноценно и конструктивно, така че в режим на съвместна дейност и целенасочено сътрудничество да се стигне до решаване на установените проблеми.

Другият фокус на дискусиата бе да се идентифицират добри практики в тази област и да се помисли как тези практики биха могли да се превърнат в трайни и устойчиви политики.

Проведените интервюта и публичната дискусия позволиха да се идентифицират **конкретни примери за добри практики** при изграждането и поддръжката на спортна и спортно образователна инфраструктура, както и по отношение на облагородяването и ползването на зелените площи и междублоковите пространства.

Една от добрите практики за позитивен и конструктивен диалог между гражданското общество и местната власт е **разработването на общия Градоустройствен план**. НПО-експерти са участвали в процеса на консултиране на идеите за общия Градоустройствен план, като са допринесли със свои визии, идеи и съображения относно целесъобразността на отделни елементи от общия Градоустройствен план.

Според представителите на местната власт, има изградени **работещи и успешни партньорства в областта на екологията и екологичното образование**/

✓ Добър пример е сътрудничеството със столична община по европейския образователен проект PIMMS TRANSFER - Училищно предизвикателство за намаляване на вредните емисии в София;

✓ Друга добра практика е партньорството при изработването на план за намаляване на емисиите в София: сформирана е работна група с участието на НПО представители и препоръките им са включени в плана.

Специфичен пример за добра практика е опитът на сдружение „Вело-еволюция“. Сдружението от 7 години наблюдава и участва в работата на Столична община по отношение на проектирането и изграждането на велосипедна инфраструктура. От сдружението твърдят, че са успели да убедят столична община в това, че осигуряването на достатъчна като количество, като качество и безопасна велоинфраструктура е от ключово значение за качеството на живот в града въобще. Активистите от сдружението активно работят за ограничаване на индивидуалното придвижване с автомобил чрез насърчаване на алтернативата – велосипеден транспорт. Велосипедната инфраструктура би насърчила повече хора да изберат този вид транспорт – тази тенденция е видима и в момента. Според сдружението обаче, в София (и в България въобще) много трудно се прилагат велоленти на пътното платно, споделени улици, зони с 30 км/ч и др. значително по-евтини и ефикасни практики, които биха увеличили бързо и в пъти подходящата за велосипедистите инфраструктура.

В хода на дискусиата, представителите на гражданското общество подчертаха, че неправителствените организации са мощен трансформатор на гражданската инициатива и нейното насочване към социално значими и полезни за местната общност дейности. Като доказателство за това се цитират редица примери за проявена гражданска инициатива (район Младост, Изгрев, Надежда), в резултат на която са били оформени и облагородени междублокови пространства и квартални градинки.

В тази връзка се изтъкна, че **много добър прием от гражданството намират всякакви инициативи и конкурси за най-добре оформено междублоково пространство**. Макар това да са общински земи, реално междублоковите пространства са непосредствените площи, с които се сблъсква всеки жител на столичния град. Дали това ще бъде приветливо пространство и кът за отмора след работния ден или отблъскващо място, през което хората преминават с неохота, зависи до голяма степен от личната инициатива на живеещите в даден район хора. Въпросът е да бъдат намерени достатъчно ефикасни финансови механизми, които да подкрепят гражданските инициативи и да стимулират усилията за облагородяване на кварталните междублокови пространства.

По мнението на участниците в дискусиата, макар българското общество да е далеч от времето на споделената граж-

данска отговорност (при държавния социализъм), и сега могат да се намерят немалко хора, които са готови да вложат лично време, енергия и идеи, за да създадат красота и хармония около себе си. За да подкрепят думите си, участниците в дискусиата дават примери за реализирани инициативи по европейски проекти (визират ж.к. Разсадника, парк Св. Троица, парк Боримечката).

В рамките на дискусиата бе представен опитът на младежкия „Завод за идеи“, който обхваща инициативни и енергични млади хора с подчертан афинитет към доброволчество и генериране на полезни идеи за местната общност. Сдружението функционира като младежка банка за идеи, които целят подобряване на живота в столичния град, включително и чрез насърчаване на инициативи за активно спортуване, за туризъм, за пълноценно организиране на свободното време чрез здравословни дейности. Според представителите на младежкия „Завод за идеи“, в момента липсва платформа за генериране и обмен на граждански инициативи, което не намалява естествената инициативност на хората, но спъва нейното трансформиране в обществено полезни дейности в полза на местната общност. Представителите на „Завод за идеи“ определят себе си като *„вдъхновени млади хора с интерес към социалното предприемачество, повишаване заетостта на младите хора, създаването на младежки политики, разкриването на нови хоризонти и решения чрез пътуване и прилагане на методи-*

те на неформалното образование.“ За това полагат усилия за:

- ✓ Създаване на условия за инициране и развитие на социалното предприемачество на регионално, национално и международно ниво;
- ✓ Вписване на добри практики от бизнеса със социално влияние при правенето на политики на местно и национално ниво и политики на Европейския съюз;
- ✓ Създаване на положителна, насърчаваща и поощряваща среда за активен предприемачески дух в обществото;
- ✓ Осведомяване на гражданите за възможностите, които разкрива социалното предприемачество;
- ✓ Повишаване на конкурентоспособността на младите хора на пазара на труда;
- ✓ Обединяване в интернационална общност на младите хора с общи интереси и цели, свързани със социалното предприемачество;
- ✓ Насърчаване и подпомагане младежката мобилност на национално и международно ниво;
- ✓ Промотиране и развиване на идеята за справедлива търговия (fair trade) на национално и международно ниво;

✓ Промотиране и прилагане на неформалното образование като инструмент за създаване на предприятия с влияние в обществото.

Участниците в дискусиата разказаха интересни примери за реализирани инициатива за сплотяване на хората от столичния град. Такава е например дейността на **инициативата „Спаси София“**. „Спаси София“ е гражданска интернет инициатива, имаща за цел да идентифицира проблемите на град София и да предложи адекватни решения за тяхното отстраняване. Членовете на инициативата вярват, че София може да се превърне в един подреден, модерен, зелен, иновативен и човешки град. Водени са от идеята, че гражданското общество трябва да заеме свое уникално място в управлението на града и да бъде от полза за Общината със своите идеи, като същевременно бъде и необходимият коректив. Базирайки се на успехите, които постигнаха с инициативата „Спаси метрото“, те са убедени, че положителните промени и превръщането на София в един образцов, европейски град не е непостижима цел.

Друга гражданска инициатива, коментирана с голямо внимание и интерес от страна на участниците в дискусиата, бе **фестивалът „София диша“**. Фестивалът „София диша“ е замислен като инициатива, даваща възможност на български автори да се включат в различни инициативи и да покажат своите умения пред очите на столичани. За целта всяка от неделите на месец август се затваря

за автомобилно движение някои от проблематичните столични улици и улицата се превръща в място за културни, спортни и социални прояви. Фестивалът е част от „Културния календар“ на София. Предложението на дискусиата е тази инициатива да се разшири, като даде поле за изява на талантиливи хора от столичния град.

При дискусиата се дадоха интригуващи примери за облагородяването на някои занемарени пространства от градската среда и превръщането им в по-добри, по-привлекателни и по-приемливи късчета от столичната среда. Такъв пример е **реновирането на някои от градските подземи**. Един от тях е превърнат в музикален подлез (в район Подуяне). Подчертава се обаче, че този тип граждански инициативи невинаги срещат одобрението на местната власт, която в тези случаи изпълнява по-скоро ролята на възпиращ, отколкото стимулиращ фактор.

Друг позитивен пример за гражданска инициатива и инициативата за изграждане на скейт зони на места със занемарени площадки или езера в парковите зони на София (**Sofia Skate City**). Инициативата се подкрепя от различни спортни клубове и има корпоративни спонсори. Инициаторите активно лобират местната власт да им обърне внимание и да разреши някои от предложените трансформации. Участниците в тази гражданска инициатива лобират за изграждането на спортни съоръжения, предназначени за практикуването

на скейт, BMX, лонгборд, кънки и други подобни спортове в парковете и градинките на столичния град. *„Парковете в столицата са пълни със занемарени басейни, които са се превърнали в сметища и опасни за децата места, четем в информационната брошура на Инициативата Sofia Skate City. - Счупени бутилки, използвани игли и други още по-неприятни неща изпълват тези места. Като начало, най-лесно и безболезнено, те биха могли да бъдат преработени в скейтплощадки, без да се нарушава нито релефът, нито околната среда. Предлагаме да се интегрират подобни съоръжения в течащите проекти за ремонт на 4 централни градски зони, както и в проекта за подробен устройствен план на парк „Борисовата градина“.* Според участниците в инициативата, деца, практикуващи тези спортове, има във всички квартали на столицата и за да не бъдат дискриминирани, трябва да им бъдат създадени адекватни и безопасни условия за позитивно запълване на свободното време.

В хода на дискусиата възникна въпросът за смисъла и предназначението на НПО-структурите, работещи в столичния град в областта на инфраструктурата, свързана със здравословен начин на живот. По мнението на участниците в дискусиата, има чисто казионни НПО-структури, които не могат да се дефинират като трансформатори на гражданската инициатива и имат по-скоро формално съществуване, с цели далеч от гражданската инициатива. Добре е, че този тип структури не са преобладаващата част

от гражданския сектор и не формират неговото лице. Повечето НПО в областта са реално действащи, с конкретна своя мисия и функции, с реални целеви групи и конкретни идеи за насърчаването на гражданската инициатива.

5. Препоръки към Столична община за активизиране на участието на гражданското общество в реализирането на общински политики за изграждане на инфраструктура, свързана със здравословен начин на живот

Проведените интервюта и дискусиите показваха, че по отношение на изграждането/поддържането на инфраструктура, свързана със здравословен начин на живот, диалог и партньорство между гражданското общество и местната власт има, но те се намират на етапа на първоначално създаване и верифициране.

Макар че столичният град е сред градовете с най-много граждански сдружения на глава от населението, може да се твърди, че **по отношение изграждането/ поддържането на инфраструктура, свързана със здравословен начин на живот, диалогът и партньорствата между гражданското общество и местната власт са на ниво, което е много под възможностите и потенциала и на двете страни.**

Както показваха интервютата и дискусиите, и двете страни имат по-високи оч-

аквания и претенции една към друга. В същото време, и двете страни очакват по-висока активност и разбиране от другата страна:

Прегледът на стратегическите и програмните документи показва, че Столична община има богата визия и отлично разработени стратегически документи, разписващи необходимите дейности за изграждането и поддържането на инфраструктура, създаваща предпоставки и условия за здравословен начин на живот на столичани. В това число са конкретните програмни намерения за изграждането и реновирането на спортна и спортно-образователна инфраструктура, за изграждането на велоалеи, за обособяването и поддържането на открити стрийт фитнес площадки, за поддържането на зелените площи и междублоковите пространства. Общината би оценила високо въвлечането на гражданското общество в реализирането на програмните намерения, тъй като така ще се гарантира по-голяма ангажираност на столичани с осъществяването на идеи, от които биха имали полза всички. В тази връзка са създадени механизми за финансова подкрепа на граждански инициативи. В същото време обаче, Столична община е по-склонна на този етап да бъде в пасивна позиция и изчаква неправителствените организации да инициират възможности за съвместен диалог. Представителите на местната власт изказват някои препоръки към гражданските сдружения:

- ✓ По преценка на местната власт, има

още какво да се желае по отношение инициативността от страна на граждански сдружения и спортни организации. На този етап тя се преценява като недостатъчна, кампанийна и епизодична. Представителите на местната власт преценяват, че в областта на инфраструктура за здравословен начин на живот ролята на гражданското общество е противоречива. Причината за това е, че гражданското общество представя различни групи с различни интереси - някои от тези интереси кореспондират пряко с приоритетите и визиите на столична община, докато други влизат в противоречие и се превръщат в проблем;

✓ Като примери за споделен и взаимен интерес се сочат сдруженията и групите на екологите, с които Столична община работи много добре и има установени трайни отношения на конструктивен диалог и партньорства. От Столична община отбелязват, че благодарение на конкретни инициативи на еко-организациите (протести) са спрени редица незаконни строежи в столицата. Като примери за трудно намиране на консенсус между общината и неправителствени организации се посочват някои сдружения на собственици на имоти, чието естествено желание е да печелят от своите терени и да ги застроят. Представителите на местната власт дават тези примери, за да изтъкнат, че има немалко случаи, когато е трудно да се балансира между интересите на различните групи граждански инициативи.

По мнението на представителите на гражданското общество, Столична община не използва адекватно капацитета на гражданското общество. Има множество автентични, уникални сдружения и организации, с натрупан капацитет и специфична експертиза. Техният опит и експертност не се използват адекватно. В тази връзка от НПО формулират някои препоръки, за да се активизира диалога и се стигне до създаване на устойчиви партньорства между местната власт и гражданското общество:

✓ На първо място, представителите на НПО препоръчват да се изградят механизми за съвместна работа, под формата на Обществен граждански съвет по инфраструктурата за здравословен начин на живот. Препоръката е такива обществени съвети да се създадат на ниво районни администрации, където биха могли да участват в създаването и консултирането на стратегически и програмни документи, в обсъждането и оценяването на проектни предложения, в осъществяването на съвместни спортни, културни и спортно-образователни дейности сред различни целеви групи (в това число деца и ученици);

✓ Една възможна идея за активизиране на гражданското общество в столична община е провеждане на Конференции за консенсус по теми, значими за столичани. Тази практика е тествана в рамките на проект между българска организация и литовска организация и дала много добри резул-

тати, като е показала, че гражданите имат капацитета и желанието да мислят активно за изграждането на инфраструктура за здравословен начин на живот;

✓ Общината да създаде предпоставки за поддържане на диалог в реално време с гражданското общество - сега порталът на общината не е пригоден за тези цели. Има форум „Питай кмета“, но той съществува формално и не може да се използва като действаща платформа за диалог и обмяна на идеи. Затова се предлага сайтът на общината да бъде обогатен със специални форуми, които да насърчават диалога и изграждането на партньорства между гражданското общество и Столична община;

✓ Представителите на екоорганизациите, урбанисти и сдруженията за създаване на велосипедна култура на придвижване препоръчват Столична община да търси експертизата на НПО на по-ранен етап - когато проектните предложения са на етап изготвяне, а не на последния етап, когато проектните предложения са изготвени и е късно да се интервенира. Желателно е общината да търси консултиране още на първоначалния етап, когато се обсъжда самото задание - далеч преди превръщането му в конкретен идеен проект. В съответствие със Закона за референдумите и Закона за устройство на територията би могло да се инициират допитвания по казуси, които са от обща значимост за столичани;

✓ Участниците в дискусиата посочват, че **в Столична община би могло да се внедри добра практика, тествана и дала много добри резултати в община Троян**. Общината обявява конкурс за граждански инициативи за облагородяване на междублокови пространства. Организира се публичен форум, на който всички тези инициативи се представят. Тяхната стойност е между 30 и 50 хил. лв. Форумът обсъжда представените инициативи и приоритизира, избира тези инициативи, които приоритетно следва да бъдат финансирани от общината;

✓ Преди две години в София са идвали представители на община Виена и са представили проект за толерантност. Проектът е инициран от община Виена. В продължение на месец е правено допитване сред хората с един фокус: „какво ви дразни в другите“ На основата на резултатите е изработена Харта, която всички се задължават да спазват. Столична община е запозната с тази инициатива. Участниците в дискусиата препоръчват на Столична община да обмисли вариант за прилагането на тази идея в столичния град;

✓ В контекста на необходимите промени, участниците в дискусиата препоръчват в средното образование да се въведе час по гражданско възпитание, целта на което е да се създава в децата и учениците правилно разбиране на важноста да бъдат активни членове на гражданското общество;

✓ Разсъждавайки за създаването на инфраструктура, свързана със здравословен начин на живот, участниците в дискусиата настояват да се подобри състоянието на тротоарите в столицата. Изказва се мнение, че в сегашния си вид пешеходната инфраструктура е предизвикателство дори за напълно здравите столичани, а за хората със затруднения е напълно недостъпна. Цитира се Наредбата на БРРБ за достъпност на средата и се преценява, че тротоарите са във вид, който може да се оцени като улеснение за гражданите. По преценка на гражданите, пешеходната достъпност не е обект на разглеждане в плановете на Столична община и това се отразява на ниското качество на този инфраструктурен елемент.

Участниците в дискусиата подчертават, че изграждането на инфраструктура, свързана със здравословен начин на живот, не е толкова въпрос на средства, а по-скоро е въпрос на ценности. Очевидно, българското общество е още в начален етап от осъзнаването на тези идеи и визии, затова и все още малка част от хората се включват в граждански инициативи в тази област. Но трябва да се има предвид, че изграждането на ценности е сложен и продължителен процес и изисква технологично време. В това отношение неправителствените организации и гражданските инициативи биха могли да бъдат незаменим партньор на Столична община, като фокусират инициативността и очакванията на столичани и по този начин допринесат

реално за създаването на инфраструктура за здравословен начин на живот.

Този процес е безспорно сложен, но не невъзможен. От страна на гражданското общество има множество инициативи и това е индикатор за акумулирана свободна обществена енергия, която очаква да бъде разбрана правилно и да се „срещне“ с програмните намерения на Столична община. Представителите на гражданското общество настояват Столична община да разработи политика за взаимодействие с НПО-сектора и да бъде активна страна в процеса по „случването“ на конструктивен диалог с гражданското общество.

Анализ на състоянието и възможностите за участие на гражданското общество в реализирането на общински политики в областта „Сигурност“

Тази част на аналитичния доклад разглежда и анализира мненията, оценките и очакванията за възможностите да се осъществи диалог и партньорства между гражданското общество и Столична община по отношение гарантиране на сигурност на столичани.

Темата е чувствителна за всички жители на столичния град и това обяснява повишения интерес към нея. При проведените дълбочинни интервюта са разисквани основните аспекти на общинските политики за сигурност, както и създадените нормативни предпоставки за гарантиране на сигурност на столичани. Коментирани са също така възможностите за активно включване на гражданското общество в осъществяването на общинските политики за сигурност. В хода на публичната дискусия по темата „Сигурност“ ясно пролича загрижеността на гражданското общество и желанието да се създадат механизми за диалог и сътрудничество в тази област, защото общата констатация на участниците в дискусията бе, че на този етап липсва какъвто и да е диалог между НПО-сектора и местната власт. Всяка от двете страни - местна власт и граждански сектор, изпълняват специфични функции в областта на сигурността, но по обективни и субективни причини диалогът така и не се е състоял.

Подготвяйки дискусията, екипът на ФРГИ проведе дълбочинни интервюта с представители на общинска полиция и експерти от гражданския сектор. Получената при интервюта информация потвърди предходни допускания на екипа на ФРГИ (от проекта през 2014 г.), че следва да се разграничават три основни аспекти на сигурността, респективно се идентифицират рисковете за здравето и спокойствието на жителите на столицата:

1. Безопасност на физическата среда, в това число рисковете, свързани с качеството на наличната инфраструктура.
2. Екологична сигурност и рисковете.
3. Лична безопасност и рисковете, свързани с битовата и уличната престъпност.

Опитът на ФРГИ от проекта през 2014 г. показва, че създаването на безопасност на физическата среда е свързано с управлението на точно определени компоненти на градската среда. Когато тези компоненти са в лошо или в критично състояние, това създава директни предпоставки за нарушаване на безопасността на столичани. За какво става дума по-конкретно?

✓ **Лошото състояние на пътните настилки е перманентен риск,** тъй като създава ситуации за възникване на пътно транспортни произшествия: най-тежко е положението в районите Студентски, Подуяне, Лозенец, Надеж-

да, Изгрев, Връбница, Искър, Младост;

✓ **Неправилната или некачествена улична маркировка** е друг важен елемент от градската инфраструктура. Според данните от проучването (2014 г.), маркировката е най-лоша в районите Надежда, Подуяне, Илинден, Сердика, Панчарево, Младост, Студентски и Искър;

✓ **За опасни сгради и съоръжения** съобщават най-вече живеещите в районите Кремиковци, Средец, Сердика, Възраждане и Подуяне;

✓ **Друг съществен компонент на физическата среда е уличното осветление.** От неговото качество зависи до голяма степен създаването на чувство за сигурност и удобство на придвижването в тъмните часове на денонощието. Улиците са крайно незадоволително осветени в районите Сердика, Студентски, Лозенец, Слатина, Надежда и Младост;

✓ **Популациите на бездомните кучета:** жителите на 15 от 24-те жилищни района са извели масово този проблем (над 60%), като въпросът е най-критичен в районите Студентски, Подуяне, Илинден, Сердика, Искър, Кремиковци и Възраждане.

Екологичната сигурност и рисковете, които възникват в тази връзка, са другата съществено важна съвкупност от елементи на столичната среда. По-конкретно, тук се визират:

✓ **Качеството на живот в столичния град до голяма степен се свързва и параметрите на екологичната сигурност,** респективно се измерва чрез наличните рискове от **замърсяване на града като цяло, замърсяването на въздуха, нивото на шум, събирането на отпадъците и боклуците** и т.н.;

✓ Два от районите (Панчарево и Банкя) се очертават като най-чистите в столицата. Най-замърсеният район е Студентски. Чистотата е много сериозен проблем и в районите Надежда, Средец, Сердика, Искър, Лозенец, Кремиковци, Красно село и Подуяне. Не толкова остро стои този въпрос в районите Витоша, нови Искър, Подуяне и Люлин;

✓ Жителите на Кремиковци (98%), Нови Искър (95%), Студентски и Възраждане (91%), Подуяне (87%), Надежда (86%), Лозенец (85%), Сердика (84%), Красно село (83%), Оборище (79%), Искър (76%), Илинден (74%), Овча купел (70%), Връбница (68%), Витоша (66%) считат, че в техния район има проблем с отпадъците и боклуците по улици и други обществени места.

Третият съществен аспект на безопасността на жителите на столичния град е гарантирането на лична безопасност и рискове, свързани с битовата и уличната престъпност. Според данните от 2013 и 2014 г.:

✓ **Най-високо е нивото на битова-**

та престъпност в следните райони:

Изгрев, Студентски, Лозенец, Сердика, Надежда, Връбница. Люлин, Оборище, Красна поляна, Банкя и Възраждане се очертават като райони с умерени нива на битова престъпност. Илинден, Витоша и Младост са с относително най-ниските нива на битова престъпност;

✓ **Уличната престъпност** е другата важна компонента, от която зависи дали хората ще се чувстват спокойни в своя град и квартал. **Най-високите нива на улична престъпност** са в Изгрев, Студентски, Подуяне и Лозенец, следвани от районите Красна поляна, Надежда, Кремиковци, Връбница;

✓ Жителите на 16 от общо 24-те жилищни района считат, че в техните райони има **хора с опасно поведение и съществува реален риск от срещи с такива хора**. По-спокойни се чувстват хората от районите Банкя, Овча купел, Красна поляна, Младост, Искър, Красно село, Възраждане, Средец;

✓ Най-големите концентрации на **кражби** се установяват в централните райони на столицата (широк център);

✓ В потвърждение на представените данни, над 30% от жителите на районите Изгрев, Овча купел, Възраждане, Сердика, Подуяне, Средец, Оборище, Триадица, Лозенец, Студентски съобщават, че са били **жертва на криминално посегателство**;

✓ Това обяснява и **желанието на жи-**

телите на тези райони от засилване на полицейското присъствие с цел охрана на реда и превенция на безопасността на хората. Жителите на Подуяне, Кремиковци, Илинден, Средец, Сердика, Младост и Връбница считат, че в момента полицейското присъствие не е достатъчно. Живеещите в Банкя, Студентски и считат, че полицейското присъствие е достатъчно, за да изпълнява превантивната си функция;

✓ **Друг сериозен риск за личната безопасност на столичани е опасното шофиране**. То е факт във всички централни райони на столицата, но също така и проблем и според живеещите в източните, южните и северните райони. Най-малък е този риск според жителите на западните райони на столицата;

✓ Данните показват, че **преобладаващата част от столичани не се чувстват сигурни в центъра на града**. Това е интересна тема и заслужава да бъде допълнително изследвана, тъй като е добре да се изяснят причините и доминантите на тази несигурност, което би помогнало за преодоляването ѝ. Най-несигурни се усещат живеещите в Нови Искър, Кремиковци, Изгрев и Студентски;

✓ **Дали се чувстват сигурни в квартала, в който живеят?** Средно изчислено за столицата, около 28% от жителите се чувстват напълно или по-скоро сигурни в квартала, в който живеят, докато не са сигурни (напълно или до известна степен) общо око-

ло 40% от столичани. Най-сигурни в квартала, в който живеят, са жителите на Панчарево, Витоша, Средец, Връбница, Банкя, Искър и Младост. В същото време, жителите на Кремиковци, Изгрев, Оборище, Студентски, Сердика формират преобладаващо дялове на несигурност;

✓ **Дали се чувстват сигурни в дома си?** Преобладаващата част от живеещите в Панчарево, Витоша, Връбница, Кремиковци, Банкя, Нови Искър, Оборище, Младост, Илинден, Искър се чувстват напълно сигурни, когато са в дома си. Най-ниски са тези нива в три района - Сердика, Студентски и Изгрев.

Така в крайна сметка се оказва, че преобладаващата част от столичани се чувстват относително по-спокойни когато са си вкъщи, но тяхното усещане за сигурност рязко намалява когато са извън дома си и е най-ниска, когато се намират в центъра на столицата.

Представената тук информация в синтезиран вид бе предоставена на участниците в публичната дискусия по темата „Сигурност“. По този начин се целеше да се информират дискусантите за състоянието на основните параметри на безопасността в столичния град и тези аспекти да послужат като отправна точка за дискутирането на възможностите за въвличане на гражданското общество и местната власт в диалог по темата сигурност.

Аналогично на предходната проблемна област (инфраструктура, свързана със здравословен начин на живот), анализът на получените при дълбочинните интервюта и при публичната дискусия мнения, оценки и препоръки ще следва възприетата логика - най-напред да бъдат очертани нормативните предпоставки за гарантиране на сигурност, след което да се опише опита в осъществяването на общински политики в тази област, да се изведат основните проблеми и затруднения, а накрая да се посочат добрите практики и препоръките за активизиране на диалога между гражданското общество и Столична община по темата „Сигурност“.

1. Равнище на стратегическо планиране и проектиране на общински политики за сигурност

Анализът на проведените дълбочинни интервюта и публичната дискусия показва, че за гарантирането на сигурност на гражданите гостите на столичния град са създадени необходимите институционални и нормативни предпоставки.

В рамките на Столична община е обособена **Дирекция „Сигурност“**³, която изпълнява широк спектър от функции, между които по-важните (от гл. т. на настоящия проект) са:

³ С Решение № 457 от 24.07.2014 г. на Столичен общински съвет се променя наименованието на Дирекция „Обществен ред, УОПМ и защита при бедствия“ на Дирекция „Сигурност“.

✓ Осигуряване на обществения ред, сигурността, защитата на населението при бедствия, аварии, инциденти и други извънредни ситуации;

✓ Осъществява взаимодействие със службите на МВР по дейностите, свързани с обществения ред и защитата на населението;

✓ Организира и провежда ефективни мероприятия за недопускане, предотвратяване, пресичане и разкриване на правонарушенията с цел осигуряването на добър обществен ред, безопасност и спокойствието на гражданите;

✓ Осъществява оперативна координация и набелязване на мероприятия за подобряване на обществения ред със съдействието на общинските предприятия и търговски дружества;

✓ Организира и координира дейностите по изпълнението на задачите на звено „Общинска полиция“ СДВР и Столична община по договора между СДВР и Столична община.

Наред с това, Дирекция „Сигурност“:

✓ Съвместно със звено „Общинска полиция“ разработва годишен план за оказване на съдействие на дирекциите и службите на СО за проверки на сигнали на граждани и други органи за извършени правонарушения;

✓ Организира изпълнението на Ре-

шенията на СОС и на Постоянната комисия по обществен ред и сигурност, отнасящи се до реда и спокойствието на гражданите;

✓ Анализира изпълнението на подписаното споразумение между СОС, СО и СДП за подобряване на обществения ред и реализация на стратегията „Полицията в близост до обществото“ и набелязване на нови мероприятия, в съответствие с обстановката в столицата;

В контекста на целите на настоящия проект е важно да се отбележи също така, че Дирекция „Сигурност“ създава организация за обсъждане на проекти, представени от неправителствени организации, свързани с подобряване на обществения ред, защита на законните права и свободи на гражданите.

С договор от 2012 г. между Столична община и СДВР е създадено звено **„Общинска полиция“**. Договорът е с четиригодишен срок и определя реда и условията създаване на звено „Общинска полиция“, което да осъществява дейност по опазване на обществения ред, охраната на обекти, безопасността на движението и подпомагането на контролната и административно наказателната дейност на органите на местно самоуправление на територията на Столична община. Полицейските служители, освен основните дейности, изпълняват и специфични такива, посочени в Глава III на Наредба № Из-1027

от 12.05.2010 г. за организацията и дейността на звената Общинска полиция на територията на Р България. По оценката на интервюираните лица, през последните години Общинска полиция е разширила своите функции, с което са създадени допълнителни институционални предпоставки за гарантиране сигурност на столичани.

За създаването на нормативни и правни основания за гарантиране сигурността на столичани е разработена **Стратегия за сигурност на Столична община**, съгласувана с МВР, ДАЗД и Националната служба за охрана. Стратегията е за периода 2014-2020 г. **Общинската стратегия за сигурност** кореспондира с принципите на Националната стратегия за сигурност на Република България.

В Общинската стратегия за сигурност са разграничени хоризонтални и вертикални политики за сигурност. Хоризонталните политики касаят опазването на общественя ред, защита при бедствия и отбранително-мобилизационна подготовка. Вертикалните политики предвиждат взаимодействие и координация с държавните институции, с регионални структури, с областния управител, Столичния общински съвет, Столична община, районните администрации, общностите, групите от хора. Описани са структурите за сигурност - инструментариума, системата за видеонаблюдение, центровете по сигурност, системата за сигурност, пунктовете за управление и дейностите по сигурността. В географски аспект, Стратегия обхваща територията

на Столична община, в която са включени териториите на 4 града - София, Нови Искър, Баня и Бухово, и 34 села. В стратегията изрично е записано, че в документа са очертани „... най-важните перспективи, които да утвърдят Столична община като сигурна територия за живеене, в която всеки гражданин и гост да се чувства спокоен, в устойчива среда и защитен от всички възможни рискове, застрашаващи живота и здравето му и като резултат да се постигне сигурност за всеки, което е изведено и като мото на стратегията.“

В Стратегията се дефинира понятието „сигурност“: „свкупност от динамично променящи се параметри, определящи състоянието на общественя ред на гражданското общество, в мирно и във военно време, при нормално функциониране на обществото и в случай на природни или други бедствия, и като резултат от целенасочени действия да се повиши степента на защитеност на отделния човек, както в публичната, така и в неговата лична среда.“

Общинската стратегия за сигурност уточнява, че Столична община в ежедневната си дейност взаимодейства със структурите на ДАНС, МВР и МО за постигане на устойчива и сигурна среда за живеене чрез следване на описаните в Стратегията политики за сигурност и изпълнение на мероприятията, залегнали в годишните планове.

Взаимодействието между Столична община и СДВР се осъществява като

резултат от описано Споразумение за срока на мандата на кмета и се подновява при всеки следващ мандат, отчитайки новите реалности и функционални зависимости. Споразумението има отворен характер и неговият обхват се допълва чрез анекси. Например, в началото на 2014 г. е изготвен **Анекс за съвместно решаване на проблемите при масово навлизане на лица, търсещи временна закрила на територията на Столична община (бежанците)**. За доброто взаимодействие между Столична община и СДВР индикативен е фактът, че при масовите протести през 2013 г. животът и здравето на гражданите са опазени.

Това са основните институционални и правни основания за осъществяването на дейности по гарантиране сигурност на жителите и гостите на столичния град.

2. Досегашен опит по реализирането на общински политики за сигурност

Реализирането на общинските политики за сигурност е многостранен процес, при който най-важното е осъществяването на активно взаимодействие между Столична община и ДАНС, МВР и МО.

По мнението на интервюираните лица, Столична община има добро взаимодействие със Столичния инспекторат. Ефективни са действията по контрола над търговската мрежа.

Ежедневно Общинска полиция докладва на столичния кмет за състоянието

на ключови пешеходни зони и паркове, което от управленска гл.т. е превенция и създава необходимите предпоставки за бърза реакция в случай на необходимост.

Основните функции в сферата на сигурността се изпълняват от МВР, но звеното „Общинска полиция“ играе важна роля при охрана на масови мероприятия. Спортни, културни и други масови събития на 90% се охраняват от звеното „Общинска полиция“.

Грижата за сигурността на столичани е обект на постоянно управленско внимание и целенасочени действия. През март 2015 г. в гр. Правец е проведен семинар на тема „София сигурен град“. Организатори на семинара са Столична община и Фондация „ХАНС ЗАЙДЕЛ“. Организаторите на семинара отчитат, че това е била отлична възможност за показване и обсъждане на основните предизвикателства, които стоят пред структурите, отговорни за безопасността и сигурността на гостите и гражданите на София. В семинара са взели участие кметове на райони на Столична община, началници на районни управления на полицията, директори и началници на сектори в структурите на МВР и СДВР.

3. Основни проблеми и затруднения при реализирането на общинските политики за сигурност

По оценки на интервюираните лица, от гл.т. на престъпността София е много

по-сигурен град от повечето европейски столици. Преценява се, че престъпността е ниска, рискът за жителите и гостите на столицата е много по-нисък.

Поради функциите си на национален институционален център (столица) и средище на множество държавни национални, регионални и общински институции, столичният град е естествен магнит за хора с различни социодемографски характеристики. В столицата са съсредоточени най-много образователни институции, което е предпоставка за по-големи концентрации на млади хора. Това, че столицата е съсредоточие на множество политически, културни и социални прояви, създава допълнителни условия за провеждането на масови мероприятия, в това число и протестни и събирането на големи количества хора с различни интереси. Това създава специфични предизвикателства пред органите за сигурност. Друго предизвикателство на столичния град са посолствата, които поради своите функции са посещавани от различни категории хора, в това число чужденци и бежанци. По оценките на интервюираните лица и участниците в дискусиата, това генерира един по-особен рисков контингент, спрямо който трябва да се прилагат деликатни, но ефикасни мерки за сигурност.

Според интервюираните лица, по-важните проблеми пред осигуряването на лична безопасност в столичния град са следните:

✓ Неравномерното разпределение на полицейския ресурс: наличният полицейски ресурс се оценява първо, като недостатъчен, и второ, счита се, че той е неравномерно разпределен. Очевидно Общинска полиция има свои основания за разпределението на полицейския ресурс и тези основания най-вероятно се базират на сериозна информация. Но за гражданите на столицата е важно да виждат полицейско присъствие. То е необходимо, тъй като има превантивна функция - самото присъствие на полицейски патрули вече е рестриктивен фактор и намалява рисковете от нарушаване на общественения ред;

✓ Общинска полиция обръща повишено внимание на районите с чести кражби с извършители от извън столицата: Симеоново, Бояна, Драгалевци. Там има недостиг на патрули от страна на СДВР – по един патрул на район, което е крайно недостатъчно, според интервюираните лица;

✓ Интервюираните лица преценяват, че един от основните проблеми в столицата са хулиганските прояви, извършавани от футболни фенове и пиянски компании. Целенасочените престъпления от омраза са много редки. Тези особености трябва да се имат предвид при планирането на действия за гарантиране на сигурността на столичани;

✓ В ромските гета не се упражнява достатъчен полицейски контрол, а там

ежедневно жертви на престъпност стават най-уязвимите групи - жени и деца. Необходимо е да се промени гледната точка: на ромите обикновено се гледа като на генератори на престъпления, но не и като на жертви на престъпления. Няма адекватна защита вътре в ромските гета. В ромските гета има полиция, но е крайно недостатъчна;

✓ Друга много рискова група са децата в училище. Училищата са рискова среда: насилието там се социализира и не се адресира адекватно, включително в образователния закон. Липсва механизъм за адекватно адресиране на проблема насилие в училище. Класните ръководители и директорите имат определени задължения в това отношение, но действията им не са ефективни;

✓ Има нужда от специален вътреучилищен орган, като например Училищен Омбудсман, който да се занимава основно с този проблем. Насилието в училище е ежедневно към всички деца и младежи, които проявяват признаци на различие;

✓ Хората от маргинални групи – друг рисков контингент, която остава извън вниманието на органите.

Участниците в публичната дискусия идентифицират и други проблеми, които са пряко свързани с гарантиране на сигурност на столичани и гостите на столицата:

✓ На първо място се подчертава, че съвременните рискове и заплахи за сигурността са тероризмът и организираната престъпност. Настоява се Столична община и Дирекция „Сигурност“ да разглеждат тези рискове по-сериозно и да вземат съответни превантивни мерки, с което ще намалят рисковете и ще гарантират сигурността на столичани;

✓ Задава се въпросът, че ако Столична община възприема отговорно своите функции по осъществяване на дейности за гарантиране на сигурността на столичани, тогава е необяснимо премахването на длъжността „заместник кмет по сигурността“. В представите на гражданското общество, такава длъжност е необходима и резонна. Нейното отсъствие при сегашния мандат буди недоумение и е основание за изграждане на обществено мнение, че проблемите на сигурността се подценяват. Ето защо е добре да се помисли отново за възстановяването на длъжността „заместник кмет по сигурността“;

✓ Поставя се и въпросът за разкриването на заведения за хранене и увеселение в проблематични места в столицата и работното време на тези заведения. Участниците в дискусията изказват мнение, че обикновено създаването на конфликтни ситуации е резултат от употреба на алкохол. В тази връзка се натрапва фактът, че при редица масови прояви (включително, и в парковете) се създават рискове за опасно поведение и нарушаване на

обществения ред от лица, които са употребили алкохол в заведенията, намиращи се в близост или непосредствено в тези места. Предлага се да се помисли за известни рестрикции в работното време - особено когато в близост има масови прояви със струпване на множество хора. Изразява се също така мнение, че трябва се реши дефинитивно кое ще доминира - грижата за сигурността на хората или бизнес интересът;

✓ Счита се, че видеонаблюдението не е достатъчно. Предлага се да се увеличат териториите, които се наблюдават. Според участниците в дискусиата, видеонаблюдението е ефективен механизъм, който играе превантивна роля по отношение на сигурността в столичния град. Оценките на участниците в дискусиата са, че колкото повече територии са обхванати в системата за видеонаблюдение, толкова повече намаляват рисковете от възникване на противообществено и опасно поведение в тези територии.

Участниците в дискусиата коментираха оживено проблемите и затрудненията при осигуряването на лична безопасност в столичния град. Направи впечатление загрижеността към проблематиката и настойчивото формулиране на конкретни препоръки, с оглед подобряване на някои аспекти на дейностите по сигурността.

4. Гражданското общество като партньор на местната власт в реали-

зирането на общинските политики за сигурност

Коментирайки действията на Столична община за гарантиране на сигурност на жителите и гостите на столицата, участниците в публичната дискусия многократно подчертаха, че за разлика от други области, в които е установен диалог и има множество примери за конструктивно партниране, в област „Сигурност“ липсва какъвто и да е диалог между местната власт и гражданското общество. Това състояние на нещата участниците в дискусията си обясняват със спецификата на предмета на дейност и по-особения режим на функциите, които се изпълняват за гарантиране на сигурност и безопасност.

В хода на дискусиата не бяха посочени нито една добра практика или пример за добър диалог с местната власт. Участниците в дискусиата изразиха своето разочарование от това състояние, тъй като по тяхна преценка в област „Сигурност“ има немалко граждански организации, които имат значителен капацитет и воля да помагат активно на общината. Този капацитет не се използва дори в минимална степен, което е загуба и неумение да се използва генерираната положителна социална енергия.

Участниците в дискусиата посочват, че гражданският сектор би могъл да бъде включен в програмирането и разписването на дейностите по гарантиране на сигурност в столичния град. Другата не-

използвана възможност е експерти от гражданския сектор да получат достъп до определени дейности, извършвани от Дирекция „Сигурност“ и звеното „Общинска полиция“. Би могло от страна на НПО-структурите например да се извършва мониторинг на задържаните лица.

Структурите на гражданското общество са естественят коректив на властта и това е валидно с пълна сила и за политиките в област „Сигурност“.

Според оценките на интервюираните представители на Столична община и Общинска полиция, има диалог между Столична община и гражданския сектор. В подкрепа на тази оценка се дават следните примери:

- ✓ Столична община сътрудничи с ромски неправителствени организации за дейности, организирани в ромските гета. Поради деликатността на този род дейности се търси съдействие от ромски неправителствени организации, които имат авторитет сред ромите и които спомагат дейностите да се приемат адекватно. Като позитивен пример се посочва проведено мирно шествие срещу наркотиците и побоищата във Факултета, инициатирано от ромска НПО;

- ✓ Установено е работещо и ефективно взаимодействие на Общинска полиция с Центровете за превенция в районите Подуяне и Красна поляна, където се работи с жертви на домашно насилие. По-голямата част от предоставяните

услуги в тези центрове се възлагат на НПО структури и това дава отличен резултат. От общината изтъкват, че това са много добри практики, които биха могли да се мултиплицират и да се прилагат и в други столични райони.

От „Общинска полиция“ изрично подчертават, че те са напълно отворени към многообразието - както спрямо други публични институции, така и в частност спрямо структури на гражданското общество. Посочват например, че биха желали да получат подкрепа от гражданското общество за формирането на граждански патрули. Това е ефикасна форма на сътрудничество между гражданското общество и общината. За съжаление обаче, на настоящия етап липсват законови основания за формирането на граждански патрули.

От „Общинска полиция“ обръщат внимание също така, че създаването на граждански патрули е само едната страна на въпроса. Много по-ефикасно би било ако гражданите своевременно подават сигнали за съмнителни коли, лица и действия в района. Това би било изключително навременна и полезна помощ за организите за сигурност. Посочва се, че много от кражбите, например, биха могли да се предотвратят, ако е налице поне минимална и своевременна реакция от страна на гражданите, които са свидетели на тези деяния. Но в повечето случаи такава реакция липсва, което значително намалява ефективността в действията по предотвратяване на престъпни действия.

От общината посочват, че виждат голям потенциал в развитието на доброволчеството. На основание чл. 41 от Закона за защита при бедствия, Наредба за реда за създаване и организиране на дейността на доброволните формирования, приета с ПМС № 123/25.06.2012 г., Наредба № Из-2431 от 19 септември 2011 г. за създаване, поддържане и водене на регистрите на доброволните формирования за защита при бедствия и на преподавателите за обучение на доброволци и Решение № 28/27.01.2011 г. на Столичния общински съвет, Столична община може да набира доброволци за участие в аварийно-спасителни работи при възникване на критични ситуации, вследствие природни бедствия и промишлени аварии. В това отношение Столична община би приветствала всяка една помощ от граждански сдружения и организации. Една такава помощ би била видима и резултатите от нея биха били достояние на цялото общество.

Оценките на местната власт за ролята на неправителствените организации в област „Сигурност“ са противоречиви. Споделят се лични впечатления, че в столицата се появяват организации с неофашистки профил. Проява на неофашизъм е например провежданият Луков марш, за който има издадена забрана, но въпреки нея маршът се провежда. Обществото проявява специфично търпение към тези прояви, което обаче би могло да изиграе негативна роля в дългосрочен план.

От Дирекция „Сигурност“ подчертават, че

Столична община има немалко инициативи в сферата на сигурността и всяко партньорство с НПО се приветства. Общината е готова да работи в партньорство с гражданското общество, като се имат предвид и реални механизми за предоставяне на финансиране от страна на общината.

5. Препоръки към Столична община за активизиране на участието на гражданското общество в реализирането на общински политики в област „Сигурност“

Област „Сигурност“ се очерта като една от сферите, в които диалогът и партньорството между гражданското общество и местната власт тепърва предстои. Има добри, но малко на брой позитивни примери, което показва, че в тази област е необходимо да се положат целенасочени усилия.

Създаването на диалог е сложен процес, който зависи от наличието на позитивни нагласи от двете страни, участващи в диалога. Както показаха интервютата и дискусиата, такава позитивна воля има - тя беше ясно изразена както от местната власт, така и от гражданското общество. При това положение най-вероятната стъпка е една от страните да поеме инициативата да бъде инициаторът и по-активната страна в процеса.

Предвид целите на настоящия проект, би могло да се препоръча на структури-

те на гражданското общество да бъдат по-активната страна и целенасочено да търсят съдействие от страна на общината, като по този начин инициират партньорства по конкретни поводи.

В рамките на интервютата и публичната дискусия са генерирани конкретни предложения за подобряване на реализирането на общинските политики за сигурност. В синтезиран вид те са следните:

✓ Да се създадат Обществени съвети по сигурността към районните администрации. По аналогия с Обществените съвети в други предметни области, тези съвещателни органи биха могли да се превърнат в консултативни платформи за обмяна и дискусия. В рамките на тези дискусии ще възникнат конкретни идеи при реализацията на кои дейности за сигурност биха могли да се изградят партньорства между гражданското общество и районните администрации. Конституирани по този начин, такъв род партньорства биха имали много по-висока стойност и биха допринесли за повишаване на ефектите от осъществяваните дейности за сигурност. НПО-структурите в област „Сигурност“ имат различен профил и различни силни страни - част от тях са с висок капацитет в сферата на стратегическото проектиране и програмирането, други имат капацитет за реализирането на конкретни дейности за сигурност, достойнствата на трети вид структури са в това, че работят с уязвими групи и имат механизми

за влияние в тези групи. Всичко това формира многопластово поле от специфични компетенции, които могат да се използват за повишаване ефекта от дейностите за сигурност в столицата;

✓ СДВР подготвя електронна карта на проблемните райони (районите с повишена престъпност), като се планира картата да е достъпна онлайн. Това може да бъде добра възможност за генериране на граждански инициативи и възникване на партньорства между районните администрации и гражданското общество;

✓ По преценка на интервюираните лица, в София все още не се прилага т.нар. холандски метод за превенция на престъпността: методът се състои в заграждане и внезапна проверка на лица и коли в определен район. Причината да не се прилага е недостиг на хора в СДВР. Този проблем би могъл да се реши чрез привличане на гражданското общество и използване на неговия институционален и информационен капацитет.

Очевидно, диалогът между Столична община и гражданското общество би могъл да има много и различни аспекти. Осъществените интервюта и проведената публична дискусия са специфична първа стъпка в посока активизиране на взаимодействието и търсене на партньорства, полезни за столична община като цяло.

**Анализ
на състоянието и възможностите
за участие на гражданското обще-
ство в реализирането на общински
политики в областта
„Социални услуги за възрастни
хора“**

В тази част на аналитичния доклад се анализират резултатите от проведените дълбочинни интервюта и публичната дискусия по темата „Социални услуги за възрастни хора“.

Подобно на предходно дискутираните две предметни области (инфраструктура за здравословен начин на живот и сигурност), предоставянето на социални услуги за възрастни хора над 65 г. бе една от трите сфери, които Обществения форум през 2014 г. идентифицира като приоритетни от гл. т. на необходимостта от интервениране. В рамките на този форум бяха поставени следните конкретни въпроси:

- ✓ Столичният град не предлага обществени/публични места, в които пенсионерите да могат да се срещат, да разговарят и активно да си почиват;
- ✓ Наличието на множество сладкарници и кафенета не е решение - нужни са специално създадени за целта места (клубове), в които да са грижат за хората в пенсионна възраст;
- ✓ Ролята на общината и районите в това отношение е да предостави общински места/собственост, които мо-

гат да се превърнат в домове за възрастни хора;

✓ Някогашните клубове на пенсионерите трябва да се възстановят - сега тези клубове са много по-малко от преди, а делът на самотните хора е нараснал няколкократно;

✓ В това отношение гражданският сектор има огромен потенциал - могат да се изградят на проектен принцип различни места за смислено и пълноценно прекарване на деня.

Форумът от 2014 г. достигна до общата констатация, че в областта на предоставяне на специализирани услуги за възрастните хора има немалко добри практики - включително в редица български градове, които са изградили домове за възрастните хора, с постоянна медицинска грижа, с предоставяне на различни видове лекции, занимателни игри, подходящи за тази възрастова група и т.н. Тези практики могат да бъдат привнесени в столичния град, като за целта се установят и развият партньорства в няколко области. Необходимо е да се развива комуникацията с читалищата и да се съвместява тяхната дейност с дейността на неправителствени организации, които работят в тази сфера. Така могат да се родят интересни и най-вече полезни идеи, които да направят живота на възрастните хора по-смислен.

Форумът от 2014 г. повдигна въпроса за най-младите пенсионери. Това са хората, които са скоро пенсионирани

и които все още са в разгара на своите сили и възможности. Техният потенциал остава неизползван. Общината и районните администрации следва по-активно да търсят съдействие от тези хора, като според професионалните им качества и умения ги привличат в разработването и прилагането на политики за развитието на районите. Пак в рамките на смислени диалози, неправителственият сектор може да стане инициатор за привличането на тази група пенсионери и включването им към различни инициативи

Обобщавайки политиките в тази област, Форумът от 2014 г. изрично подчерта, че за да бъдат успешни, политиките на столичния град трябва да бъдат не само далновидни, но вътрешно обвързани - комплексни, касаещи всички аспекти от живота на хората и устойчиви във времето, а не спорадични и предизвикани от конкретни поводи или оплаквания на гражданите. Като си дават сметка за сложността на изработването на такъв тип политики, неправителствените организации са готови активно да се включат със своя капацитет в процеса по изработването на съвременни политики, адекватни на социално икономическите реалности в столичния град София.

Тези изводи от 2014 г. следва да бъдат интерпретирани в светлината на обективните данни за демографската структура на жителите на столичния град.

Данните показват, че най-големи са концентрациите на населението над 65 години на територията на районите Средец (25%), Изгрев и Оборище (по 23%), Триадница (22%), Красно село (21%), Кремиковци, Панчарево, Нови Искър, Възраждане и Илинден (по 19%). Делът на лицата над 65 г. е най-нисък в Студентски (6%). Тези тегла са изчислени като проценти по отношение на общия брой на населението, живеещо на територията на съответните жилищни райони. В абсолютни бройки обаче лицата над 65 години са най-много в районите Красно село, Младост и Люлин, следвани от районите Триадница, Надежда, Подуяне и Слатина.

Тези данни са важни от гл. т. на концентрацията на заведения за предоставяне на социални услуги, както и от гл. т. на някои специфики на инфраструктурата и условията за живот, съобразен с наличието на повече или по-малко възрастни хора. Виж Таблица 1:

Таблица 1.

Структура на населението на София по райони, по дял на икономически активното население и по абсолютен брой на лицата над 65 г.

Столични райони:	Дял от общото население на столицата (в %)	Дял на икономически активното население над 15 г. по райони(в %)	Лица над 65 г. в абсолютен брой по райони
Средец	3	49	10027
Възраждане	3	62	9219
Оборище	2	55	8863
Сердика	4	58	10895
Подуяне	6	63	16098
Слатина	5	62	14335
Изгрев	2	60	8622
Лозенец	4	59	11997
Триадица	5	61	17189
Красна поляна	5	57	12804
Илинден	3	62	8692
Надежда	5	62	16154
Искър	5	65	12706
Младост	8	66	23112
Студентски	6	40	6076
Витоша	5	64	12631
Овча купел	4	67	9572
Люлин	9	63	25010
Връбница	4	64	8649
Нови Искър	2	55	7055
Кремиковци	2	56	4953
Панчарево	2	59	7008
Баня	1	58	3060
Красно село	7	61	22055

1. Равнище на стратегическо планиране и проектиране на общински политики за предоставяне на социални услуги за възрастни хора

Социалните услуги за възрастни хора се доставят в съответствие със **Закона за социалното подпомагане и Закона за здравето**.

В **Закона за социално подпомагане** се отбелязва, че целта му е да насърчи предприемачеството в социална сфера чрез предоставяне на социални услуги от физически и юридически лица. Държавната политика в областта на социалното подпомагане се осъществява от Агенцията за социално подпомагане (АСП). Освен че осъществява дейности по отпускане на социални помощи и по предоставяне на социални услуги, АСП контролира спазването на утвърдени критерии и стандарти за извършване на социални услуги; разрешава откриването и закриването на специализирани институции за социални услуги; регистрира физически лица, регистрирани по Търговския закон, и юридически лица, извършващи социални услуги. В съответствие с Чл. 18, ал. (1), социални услуги се извършват от държавата, от общините, от физически лица, регистрирани по Търговския закон, и от юридически лица. Чл. 18, ал. (5) уточнява, че социални услуги могат да се предоставят при съвместно участие въз основа на договор между държавата, общините, физиче-

ски лица, регистрирани по Търговския закон, и юридически лица.

Законът за здравето (последни изменения от 3.02.2015 г.) урежда обществените отношения, свързани с опазване здравето на гражданите. Чл. 26 постановява, че здравни кабинети се създават в специализираните институции за предоставяне на социални услуги - домове за деца, домове за възрастни хора с увреждания, социалните учебно-професионални центрове, домове за стари хора, приюти и центрове за временно настаняване. Чл. 34, ал. (3) посочва, че здравните изисквания към лицата, работещи в детските заведения, специализираните институции за деца и възрастни се определят с наредба на министъра на здравеопазването. В Чл. 95 се посочва, че при нелечими заболявания с неблагоприятна прогноза пациентът има право на палиативни медицински грижи. Цел на палиативните медицински грижи е поддържането качеството на живот чрез намаляване или премахване на някои непосредствени прояви на болестта, както и на неблагоприятните психологически и социални ефекти, свързани с нея. Глава четвърта на Закона за здравето разглежда специализирани грижи за определени групи от населението. Но сред тези групи възрастните лица не са обособени като отделна категория лица, изискващи специални грижи.

В новата **Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ 2014-2020** е формулиран **Инвестиционен приоритет № 3: „Повишаване на дос-**

тъпа до услуги, които са на достъпна цена, устойчиви и висококачествени, включително здравни и социални услуги от общ интерес”. Специфична цел 1 на този инвестиционен приоритет е подобряване на достъпа на хора с увреждания и хора над 65 г. в невъзможност за самообслужване до услуги за социално включване и здравеопазване. Посочва се, че за възрастните, и особено за самотно живеещите възрастни над 65-годишна възраст, поради зависимостта от социалните плащания и липсата на подкрепа от страна на близки и роднини, рискът от изпадане в бедност или социално изключване е 79,3%. Независимо от факта, че през последните години се наблюдава разширяване на социалните услуги в общността като видове и като обхват, потребностите от тях остават незадоволени. В резултат на удължаването на трудовия живот и високата мобилност, много от семействата имат ограничени възможности за грижа за възрастните си родители. Основните проблеми на хората над 65 г., които са в частична или пълна невъзможност да се самообслужват вкъщи, най-често поради здравословни проблеми и обикновено самотноживеещи, е невъзможността да организират самостоятелно бита си и ежедневните си дейности, както и липсата на социални контакти. Нараства необходимостта от развитието на социални и здравни услуги, предоставяни в домашна среда.

В тази връзка е формулирана Специфична цел 2 за намаляване броя на възрастните и хората с увреждания, настанени

в институции чрез предоставяне на социални и здравни услуги в общността, включително услуги за дългосрочна грижа. Институционалният модел на грижа в България се предоставя главно в домове за хора с увреждания и в домове за стари хора. Настанените в тези домове хора са изключени от ползването на социални услуги в общността. Системата за дългосрочни грижи и социални услуги в България значително се разшири през последните години. Предприетите действия бяха в посока за постепенно премахване на институционалния модел на грижа и замяна с предоставяне на повече базирани в общността и близки до семейната среда социални услуги. Въпреки положените усилия, съществуват проблеми, от чието адресиране зависи по-нататъшното успешно развитие на политиката за деинституционализация на възрастните и на хората с увреждания в България. Според данни на Агенцията за социално подпомагане към януари 2014 г. в страната броят на специализираните институции за възрастни и хора с увреждания е 160.

Предоставянето на социални услуги за хората с увреждания е предмет на **Националната стратегия за дългосрочна грижа**. Стратегията е разработена в съответствие с действащото национално законодателство в областта на социалните услуги, здравеопазването, интеграцията на хората с увреждания, защитата от дискриминация. Нейното разработване е и в съответствие със Специфичните препоръки на Съвета на

ЕС в тази област, добрите практики на страните-членки на ЕС, както и с редица международни документи, които третират въпросите, свързани със защитата на човешките права и подобряване на качеството на живот на възрастните хора и хората с увреждания. Една от тенденциите е деинституционализацията на услугите, което означава, че грижата за възрастни хора и хора с увреждания е насочена към развитието на мрежа от услуги в общността и домашна среда с цел осигуряване на независим и достоен живот и тяхното пълноценно включване в живота на обществото.

Националната стратегия за дългосрочна грижа предвижда изграждане на мрежа от достъпни и качествени услуги в общността и в домашна среда, която да осигури възможност за подготовка и извеждане на възрастните хора и хората с увреждания от специализираните институции и същевременно да има превантивна роля по отношения институционализацията на тези лица. Визията е основана на разбирането, че защитата на достойнството и създаването на възможности за независим живот на възрастните хора и хората с увреждания може да бъде постигнато чрез предоставянето на качествени, достъпни и ефективни междусекторни услуги за дългосрочна грижа, съобразени с реалните потребности на хората и общността. Част от визията е и закриването в следващите двадесет години на всички функционално остарели и неотговарящи на актуалните потребности на целевите групи специализирани институции

за възрастни хора и хора с увреждания. **Националната стратегия за дългосрочна грижа** е разработена на основата на следните принципи:

1. Уважение към правата и достойнството на потребителите и включването им в процеса на вземане на решения – гарантиране правото на потребителя да избере подходящата за него услуга и доставчик, който да му я предоставя. Потребителите (и техните семейства) трябва да бъдат партньори в процеса на прехода от институционална грижа към услуги, предоставяни в общността. Те трябва да бъдат активно включени и консултирани в разработването, предоставянето и оценката на услугите, които получават. Специфичните потребности и изисквания на всеки индивид трябва да бъдат уважавани;

2. Минимално ограничаване на личната свобода на лицето – лицето следва да бъде подкрепяно и стимулирано да развива потенциала си и да води независим начин на живот;

3. Поставяне на потребителя в центъра на услугата – услугите да са ориентирани към самия потребител и към неговите променящи се социални и здравни потребности, характер, интереси, история на живот и семейни обстоятелства, възможности и предпочитания. Тези характеристики са в основата на планирането и реализирането на грижите, развитието на персонала и контрола на качеството;

4. Прозрачност – да се предоставя ясна, точна и изчерпателна информация и съвети на потребителите и потенциалните потребители за предлаганите услуги, тяхната цена и достъпност. Информацията да е надлежна и публично достъпна;

5. Недискриминация, обществена солидарност и толерантност към всички социални групи – всички граждани са равнопоставени и имат равен достъп до услуги;

6. Достъпност – достъпна и адаптирана среда, осигуряване на качествени услуги на територията на всеки регион – изградена мрежа от стационарни и мобилни услуги;

7. Устойчивост и дългосрочен ефект на постигнатите резултати – трайност и дългосрочно въздействие на постигнатите ефекти от реализираните политики;

8. Партньорство и равнопоставеност на доставчиците на услугите - съвместни дейности на държавните органи на различни управленски нива близо до гражданите; активна роля на централните, регионалните и местни власти в организирането и финансирането на услугите; равнопоставеност на различните доставчици на дългосрочните грижи като участници в развитието на мрежата от услуги и като възможности за предоставянето им и кандидатстване за различни публични средства за финансиране;

9. Ефективност и ефикасност на услу-

гите - осигуряване на достъп, разнообразяване на услугите, предоставяне в координация, съобразяване с местните особености;

10. Иновативност в процеса на планиране и предоставяне на услуги за дългосрочна грижа – поставяне на акцент върху развитието на иновативни и интегрирани услуги, взаимстване на добри практики и модели в процесите на планиране и предоставяне на услугите;

11. Междусекторно взаимодействие при предоставянето на социални, образователни и здравни услуги, съобразени с конкретните нужди и потребности на потребителите;

12. Превантивност на мерките - превенция на институционализирането, на излишната хоспитализация и ре-хоспитализация;

13. Финансиране, ориентирано към потребителя – създаване на реални условия за развитието на ориентирани към потребителите услуги и прилагане на гъвкав подход при предоставянето и финансирането им;

14. Гражданско участие и диалогичност – участие и взаимодействие между всички заинтересовани страни в процеса на разработване и прилагане на политиката в областта за дългосрочна грижа.

Това са основните национални стратегически документи, които поставят прав-

ните рамки на предоставянето на социални услуги за възрастни хора над 65 г.

Анализът на интервютата позволява да се направи извода, че социалните дейности в Столична община са съобразени със съществуващото национално законодателство, като са конкретизирани и организирани на основата на Общинска стратегия за социални дейности. По оценката на интервюираните лица, през 2015 г. фокусът при предоставянето на социални услуги е поставен върху услугите за възрастни хора.

Представителите на местната власт са на мнение, че предоставянето на социални услуги за възрастни хора е адекватно обезпечено от съществуващото национално законодателство. Друг е въпросът, че има хроничен недостиг на финансови средства за осъществяване на пълния спектър от социални услуги.

В рамките на проведената публична дискусия по темата, представителите на неправителствените организации, работещи в областта, изказаха редица критични бележки по отношение на сега действащото законодателство, уреждащо въпросите за предоставяне на социални услуги за възрастни хора.

В синтезиран вид, тези бележки се представят в настоящия текст, в подточка

3. Основни проблеми и затруднения при реализирането на общинските политики за предоставяне на социални услуги за възрастни хора. Направени бяха и конкретни препоръки

за подобряване на законодателството, с което от една страна да се постигне по-висока степен на комплексност на предоставяните социални услуги за възрастни хора, от друга страна - да се повиши качеството на предлаганите услуги и от трета страна, да се придаде устойчивост на предлаганите социални услуги за възрастни хора над 65 г.

2. Досегашен опит по реализирането на общински политики за предоставяне на социални услуги⁴ за възрастни хора

Столична община има богат натрупан опит в осъществяването на общински политики за предоставяне на социални услуги за възрастни хора. В уеб сайта на **Дирекция „Социални дейности“** са надлежно изброени и описани всички социални услуги, предоставяни от Столична община. Прегледът на предоставяните услуги показва, че се обръща еднакво внимание на грижата за децата и на грижите за възрастните хора. На сайта на Дирекция „Социални дейности“ са посочени над 50 специализирани заведения, които предоставят услуги за възрастни хора и хора с увреждания.

Пак на сайта на дирекция „Социални услуги“ се поддържа архив от текущи проекти за предоставяне на социални услуги, както и архив на вече приключили проекти. Прегледът на тази инфор-

⁴ Социални услуги се доставят основно от държавата, от общините, от физически и юридически лица, включително от НПО.

мация показва, че преобладават проектите с насоченост към децата. Такива са например Проект „Шанс за децата“, Проект „И аз имам семейство“, Проект „Социално включване чрез създаване на общностни центрове за деца и семейства в рискови групи“, Проект .

За възрастните хора общината изпълнява проект по **Програма „Асистенти за независим живот“**: това са социални услуги за компенсиране на дефицита при хора с трайни увреждания и затруднения при активното им социално включване и в ежедневно обслужване. „Асистент за независим и активен живот“ е социална услуга за компенсиране на дефицита при пълнолетни лица с трайни увреждания и затруднения при активното им социално включване и в ежедневно обслужване за подпомагане на тяхната независимост и активност.

Сред приключилите в предходните 1-2 години проекти се откриват няколко проекта, чийто фокус са социалните услуги за възрастни хора:

✓ **Проект SEE_INNOVA „Взаимодействие на местните власти за прилагане на нови технологии за независим живот на възрастните хора“**: чрез този проект Столична община продължава работата си за подобряване ефективността на политиките за независим живот на възрастните хора чрез стимулиране на иновациите и технологиите за интелигентна среда. Проектът се финансира по Оперативна програма Югоизточна Европа на

ЕС и е с продължителност 14.12.2012 – 31.12.2014 г. Столична община е партньор в проектния консорциум, съвместно с представители на регионални власти и организации от Италия – водещ партньор, Австрия, Гърция, Унгария и Румъния, както и представители на три страни извън Европейския съюз – Босна и Херцеговина, Черна гора и Сърбия. Проектът се фокусира върху ролята на местните власти за подобряване ефективността на политиките за регионално развитие за осигуряване на независим живот на възрастните чрез стимулиране на иновациите в съответствие с целите на стратегията „Европа 2020“ за икономическа модернизация и повишена конкурентоспособност. Целта на проекта е, след идентифициране нуждите на възрастните хора, да обедини усилията на ключови играчи от различни сектори за разработване и прилагане на интелигентни технологии в сектора;

✓ **Проект „Социални услуги за достоен и независим живот-2“**: е надградване над проект „Социални услуги за достоен и независим живот“ – дейности „Социален асистент“ и „Домашен помощник“. Реализиран е от Дирекция „Социални дейности“ при Столична община, по схема за безвъзмездна финансова помощ „Грижа в семейна среда за независимост и достоен живот на хора с различни видове увреждания и самотно живеещи хора – дейности „Социален асистент“ и „Домашен помощник“ – фаза 3“ към Оперативна програма „Развитие на

човешките ресурси". Продължителността на проекта е 14 месеца, приключил е до 29.02.2012 г. Основната цел е фокусирана към предоставяне на грижи в семейна среда на възрастни и деца с увреждания и получаване на помощ за задоволяване на ежедневните им потребности. Социалните услуги по проекта са свързани с основните житейски потребности на хората с увреждания – доставяне и/или приготвяне на храна, помощ при хранене, пазаруване – снабдяване на нуждаещите се с ежедневно необходимите продукти и лекарства, помощ при поддържане на личната хигиена, поддържане на хигиената в жилищните помещения, помощ при вземане на предписаните им лекарства, придружаване до личен лекар, при настаняване в болница и др., административна помощ, помощ при общуването и поддържането на социални контакти, развлечения и занимания в дома или извън него и други;

✓ **Национална програма „Асистент на хора с увреждания“** – дейност „Социален асистент“. По тази програма работодатели наемат безработни лица, които извършват услугите „Личен асистент“ и „Социален асистент“, а потребители на услугите са хора с трайни увреждания или тежко болни самотни хора. Програмата се финансира със средства от Държавния бюджет и със средства от самия работодател. Столична община е Работодател по дейността „Социален асистент“. Дейността „Социален асистент“ от На-

ционалната програма се реализира от Дирекция „Социални дейности“. Дейността „Социален асистент“ цели осигуряване на заетост на безработни лица за задоволяване на ежедневни потребности, организиране на свободното време на хора с трайни увреждания или тежко болни самотни хора, осъществяване на дейности за тяхното социално включване;

✓ **Национална програма за заетост и професионално обучение на хора с трайни увреждания.** Посредством тази програма се цели повишаване пригодността за заетост и осигуряване на заетост на регистрирани в Дирекция „Бюро по труда“ безработни хора с трайни увреждания или преминали успешно курс на лечение за зависимост към наркотични вещества хора в трудоспособна възраст, като предпоставка за преодоляване на социалната им изолация и за пълноценното им интегриране в обществото.

Според интервюираните лица, висок ефект има от работата на **общинското предприятие „Социален патронаж“**. Предприятието предоставя широк пакет от социални услуги и се преценява, че неговата дейност е изключително полезна, особено в контекста на това, че търсенето на услугите многократно надвишава възможностите за предоставяне.

Предстои създаване на електронна карта на действащите социални услуги по

райони, което е израз на желанието на Столична община да направи доставянето на услугите по-прозрачно и да улесни хората в търсенето на услуги.

Участниците в дискусиата се обединяват около мнението, че едни от успешните социални услуги за подкрепа на семействата при полагане на грижи за зависим член от семейството са услугите „личен асистент“, „социален асистент“ и „домашен помощник“. Социалните услуги „личен асистент“ и „социален асистент“ се предоставят от 2003 г. по Националната програма „Асистенти на хора с увреждания“ (НП АХУ), която осигурява грижа в семейна среда на хора с трайни увреждания или тежко болни самотни хора, чрез включване в заетост на безработни лица като лични и социални асистенти.

В рамките на ОП РЧР 2007-2013 г. се реализират редица схеми, целта на които е да се обезпечи нарастващата потребност от предоставяне на качествени грижи в домашна среда, както и да се апробират и приложат нови подходи в грижата за най-уязвимите лица. Като пример в тази посока може да бъде посочен проект „Подкрепа за достоен живот“ по Схемата „Алтернативи“, проект по схемата „Помощ в дома“, проект „Домашни грижи за независим и достоен живот“ и др.

3. Основни проблеми и затруднения при реализирането на общинските политики за предоставя-

не на социални услуги за възрастни хора

Предоставянето на социални услуги за възрастни хора над 65 г. е свързано с редица обективни трудности и проблеми, поради което предоставящите този вид услуги се сблъскват с предизвикателства от различен характер.

Според интервюираните лица, основните проблеми и затруднения при доставянето на социални услуги за възрастни хора над 65 г. са следните:

- ✓ Доставката на социалните услуги в 24-те столични района не е равномерно разпределена в 24-те столични района. Значителна част от столичните райони предлагат само частични социални услуги за възрастните хора;
- ✓ Доставянето на социалните услуги изисква да бъдат изпълнени две минимални условия: да е осигурен необходимият финансов ресурс да има подходящи за целта помещения. Анализът показва, че тъкмо тези две условия в редица случая не могат да бъдат изпълнени и това прави невъзможно доставянето на социални услуги за възрастни хора. Затова решенията за закриване на нови социални услуги са многократно повече отколкото реално разкритите услуги. Това е сериозен проблем и Столична община търси изход от ситуацията;

✓ Сред доставчиците на комплексни медико-социални грижи в домовете на хората преобладават частните доставчици, в частност търговските дружества. Това е изключително тежък проблем за хората, които се нуждаят от тези услуги, тъй като цените на услугите далеч не са по джоба на пенсионерите. Възрастните хора търсят безплатни или ниско платени услуги, но предлагането на такива е много малко и това създава напрежение - както сред възрастните хора, които търсят услугите, така и сред доставчиците на услуги и в служителите от Столична община. Повечето възрастни хора и техните близки нямат пари за частни доставчици, а капацитетът на Столична община и на малкото НПО, които извършват услугата без или срещу символично заплащане, е твърде ограничен;

✓ Търсенето на комплексни медико-социални грижи за възрастни хора в домовете в София нуждата е огромно, а броят на доставчиците е твърде ограничен. Необходимо е да се намерят решения за стимулирането на социалното предприемачество и насърчаване на инициативата на тези лица или фирми, които са готови да предоставят социални услуги за възрастни хора в София;

✓ Освен липсата на бюджет за пълния обем необходими услуги, пречка пред разкриване на нови услуги нерядко са и нагласите на хората: трудно приемане на различните хора.

В допълнение към това, **участниците в публичната дискусия** формулират следните проблеми и затруднения, които по тяхна преценка са от ключово значение за предоставянето на социални услуги за възрастни хора над 65 г.:

✓ Възрастните хора се нуждаят от комплексна, интегрирана медико-социална услуга. Сега действащото законодателство разкъсва услугата на две компоненти - медицинска и социална, а това създава проблеми, тъй като здравното осигуряване не покрива получаването на комплексни медико-социални грижи по домовете на хората;

✓ Потребността от предоставянето на комплексни медико-социални грижи в домовете в София е огромна. Съществуващите доставчици са крайно недостатъчни;

✓ Сериозен проблем е достъпът до палиативни грижи. Този вид услуги са дефинирани в няколко от стратегическите документи, но на практика поради недостиг на финансови средства ограничен брой лечебни заведения са в състояние да предоставят такива грижи. В резултат от това, чест случай е хора с тежко здравословно състояние да бъдат изписвани от болници, без да се мисли кой ще полага грижи за тях. Такива грижи биха могли да се полагат от неправителствени организации, но при условие че те имат ресурс за това;

✓ Друг проблем е липсата на механизъм за финансиране на доставчиците на социалните услуги за възрастни хора;

✓ Според оценките на неправителствения сектор, сега действащото законодателство подценява домашната грижа. Тя не е дефинирана в нито един стратегически или програмен документ. На практика обаче, възрастните хора се нуждаят тъкмо от домашни грижи - това са самотни, болни хора, без близки и социални контакти, които имат нужда от елементарно човешко общуване и грижи в домашна обстановка;

✓ Дори и в новата Оперативна програма „Развитие на човешки ресурси“ се подценява ролята на гражданското общество за доставянето на качествени и устойчиви социални услуги. Предвидена е схема „Нови алтернативи“, но по тези схеми могат да кандидатстват само общините, което автоматично поставя неправителствените организации-доставчици на услугите в неравностойно положение;

✓ Друг сериозен проблем са недоглежданията в законодателството по отношение на лицата с увреждания. Институционалната грижа за тях продължава до навършване на 55 г., след което тези хора са оставени на грижите на близките си. Когато няма живи близки, които да полагат грижи за тези хора, това се превръща в много сериозен проблем. Проблемът би могъл

да бъде решен, но МЗ не припознава дълготрайната грижа, ако тя бъде предоставяна от хосписите;

✓ Броят на хосписите на територията на столицата е крайно недостатъчен. Лежащо болните са многократно повече и търсенето на хосписи е далеч по-високо отколкото е предлагането;

✓ Липса на устойчивост: Най-големият проблем за организациите, които предоставят социални услуги, е че тази дейност се организира на проектен принцип. Програмите за домашен помощник, социален асистент и личен асистент са чудесно замислени, но когато приключат програмите с това свършва и полагането на грижите. Няма възможност за продължаване на услугите, което е най-страшно и губелно за хората, на които са предоставяни тези услуги;

✓ Поради проектния принцип на подкрепа на социалните услуги, възрастните хора, на които се доставят социалните услуги, са се превърнали в обекти на опити. В зависимост от текущите програми, на възрастните хора се доставят различни услуги. Невинаги тези услуги отговарят на реалните потребности на възрастните хора. Доставчиците на социални услуги за възрастни хора са отлично запознати с нуждите на тази категория лица и знаят какви услуги се очаква да бъдат доставяни. Но дали ще бъде доставяна една услуга или не, изцяло зависи от целите и спецификата на програмата,

по която се финансира доставянето на тези услуги.

Дълбочинните интервюта и проведената публична дискусия поставят изключително сериозни проблеми. Явно е, че **тепърва предстои сериозна работа по синхронизирането на усилията на различните институции, ангажирани с организацията и доставянето на социални услуги за възрастни хора над 65 г.**

В тази връзка, участниците в дискусията обръщат внимание, че ситуацията би могла да бъде съществено подобрена, ако се приложат намеренията на Националната стратегия за дългосрочна грижа. Представителите на НПО-сектора се позовават на анализа на проблемите и предизвикателствата, направен в тази стратегия, и изтъкват, че трябва да се започне с постепенното решаване на проблемите - по начина, по който е разписано в стратегията. Така например, представителите на НПО-сектора се присъединяват към констатацията на стратегията, че един от сериозните проблеми, характеризиращ системата на социалните услуги в България, е недостатъчният брой превантивни социални и здравни услуги за възрастни с ранна степен на интервенция. Предоставянето на тези услуги има ключова роля за предотвратяването на риска от социално изключване сред целевите групи. Друг проблем е предоставянето на услуги от неквалифицирани лица, най-често членове на семействата със

зависим възрастен човек. Ниската икономическа добавена стойност и отсъствието на социално признание за тези услуги са фактори, ограничаващи тяхното развитие като реален сектор на икономиката.

Участниците в дискусията апелират да се обърне внимание на идентифицираните в Националната стратегия за дългосрочна грижа фактори, влияещи негативно върху институционалния модел на социалната грижа. Апелът е изписването на тези фактори да не остане „на хартия“, а да започнат да се прилагат ефикасни мерки за минимизиране на влиянието на тези фактори. Става дума за следните фактори:

- ✓ Недостатъчен брой услуги за възрастни хора и хора с увреждания, които да отговарят комплексно на потребностите и неравномерното им разпределение на територията на страната;
- ✓ Недостатъчни финансови ресурси, което често става причина за социалното изключване на възрастни хора и хора с увреждания и настаняването им в институция;
- ✓ Липса на приобщаваща социална и архитектурна среда;
- ✓ Търсене на институционалната грижа, най-вече за стари хора. Като причина за това може да бъде посочена липсата на реална и сигурна алтерна-

тива на грижи, която да осигури достоен и независим живот в естествената домашна среда и в общността;

✓ Невисоката добавена стойност в заплащаните услуги, предоставяни в домашна среда за възрастни хора и хора с увреждания, както и липсата на социално признание и отсъствието на мотивация у заетите социални работници;

✓ Скромнен дял на предлаганите на предприемаческа основа специализирани грижи за възрастни хора и хора с увреждания;

✓ Липсата на отговарящи на потребностите на възрастните хора и хората с увреждания комплексни (здравни и социални) услуги в домашна среда, както и на финансиране на дейностите по долекуване и продължително лечение.

4. Гражданското общество като партньор на местната власт в реализирането на общинските политики за предоставяне на социални услуги за възрастни хора

Важна задача на проведените интервюта и публичната дискусия бе да се очертаят параметрите на диалога между гражданското общество и местната власт при доставянето на социални услуги за възрастни хора над 65 г.

Два са съществено важните въпроси: 1) има ли диалог и партньорства между местната власт и гражданското общество по отношение доставянето на социални услуги и 2) как да се синхронизират действията на различните институции, които доставят социални услуги на възрастни хора над 65 г

Столична община изпълнява точно определени функции в тази област, а НПО-секторът има по-скоро допълващи функции, като доставя редица услуги, които не са развити в рамките на общинските грижи за възрастните хора. По мнението на представителите на НПО-сектора обаче, най-голям брой социални услуги се доставят от частни фирми, което от една страна създава усещане за наличие на услугата (има такива доставчици), но поради високите такси и цени голяма част от услугите не са достъпни.

Къде е ролята на гражданското общество в този процес? Най-вероятно е да се потърси в следните три направления:

Първо, по отношение повишаване качеството на законодателството, уреждащо материята по доставката на социални услуги за възрастни хора;

Второ, застъпничеството като предпоставка и механизъм за разширяване на обхвата на социалните услуги;

Трето, дарителството - като предпоставка за предоставяне на по-широка гама от социални услуги и за гарантиране на устойчивост на услугите.

Разсъждавайки как гражданското общество би могло да бъде полезно в тези три направления, интервюираните лица изразяват следните мнения и оценки:

- ✓ Към Столична община функционира **Обществен съвет за социални услуги**, който се събира месечно и обсъжда всички решения за нови услуги, съгласува стратегията. Това е пример за добро партньорство между Столична община и гражданското общество;
- ✓ Гражданското общество в лицето на отделни НПО допринася чрез предоставянето на услугата, с което макар и малък брой нуждаещи се получават необходимата им грижа. Обществото вижда работещи модели, но институциите на национално ниво не извършват необходимото, за да бъдат въведени тези модели;
- ✓ В подкрепа на развитието на услуги в домашна среда са съсредоточени и усилията на редица организации от неправителствения сектор, като апробираните от тях модели на услуги допринасят за въвеждането на иновативни подходи в социалната и здравната сфера. Целта е да се изгради модел за медико-социални грижи за възрастни хора с хронични заболявания по домовете чрез създаването на здравно-социални центрове за предоставяне на услуги по домовете от медицински сестри и социални работници е важен етап от процеса на въвеждане на нови модели;

✓ Примери за успешно предлагани услуги от НПО на територията на столична община има: това са Дневен център за деца в риск във Факултета; много частни домове за възрастни хора; Център за деца с аутизъм в Драгалевци;

✓ Общинското предприятие „Социален патронаж“. Ефектът от работата му е добър. Нуждите на хората надхвърлят многократно капацитета му;

✓ Голяма част от услугите за възрастни хора се предлагат от НПО, с което профилът на предлаганите социални услуги значително се разширява;

✓ Местната власт и гражданското общество трябва да формулират конкретни предложения към централната власт за промени системата на здравеопазване и социални грижи. Местната власт трябва да е водеща в този процес, поради политическите си ангажименти.

Участниците в дискусиата потвърждават наблюденията и оценките на интервюираните лица. Стигна се до консенсусно споделена оценка, че ролята на НПО-сектора в предоставянето на социални услуги е значима. НПО финансират тези свои инициативи чрез външни източници и успяват да предоставят иновативни модели за предоставяне на социални услуги за възрастните хора.

Дадени бяха конкретни примери за успешно доставяне на социални услуги от гражданското общество.

Един такъв успешен модел е Бюрото за социални услуги „Хуманност и дълголетие“ ООД. Екипът на Бюрото се състои от специалисти с опит в предоставянето на социални услуги – експерти, социални работници, лекари, медицински специалисти и педагози. “Хуманност и Дълголетие” ООД е основано в гр. София в началото на 2013г. от професионалисти в областта на хуманните дейности. Идеята за създаването на частна фирма, посветена на грижите за възрастни хора е породена от лична кауза. Необходимостта от предоставяне на качествени социални и здравни услуги на възрастни, болни и самотни хора е основната идея. Стремешът е да се предоставят комплексни услуги: медицински, социални, битови, административни, съобразени с нуждите на клиентите и, на място в дома. Крайната цел е да се помогне да бъде преодолена изолацията, съпровождаща хората с напредването на възрастта. Бюрото предлага набор от дейности предназначени за възрастни хора и хора с увреждания, живеещи в град София. Услугите имат за цел да отговорят на всяка потребност от подкрепа, която е с различна продължителност и зависи от индивидуалният избор на всеки нуждаещ се от помощ: посещение от социален работник; ежедневна телефонна визита; ежедневна грижа за организиране на домакинството; краткотрайна грижа при възстановяване от боледуване или претърпян инцидент, включително рехабилитация; проследяване на здравния статус и приема на лекарства; услуги по конкретен повод; придружаване до социални и здравни

институции, когато близките нямат възможност да отсъстват от работа и да организират лично посещението; консултация на място в дома от лекар – специалист; медицински манипулации; комунално –битови услуги; осигуряване и поддържане на социални контакти; доставка на цветя и подаръци; прическа у дома. Бюрото предлага различни пакети от услуги - основен, седмичен, уикенд, „ден и нощ“. Дейността на Бюрото е подкрепена финансово от фонд “Социална закрила” към Министерство на труда и социалната политика.

Свой позитивен опит споделиха БЧК и Институтът за социални услуги в общността. Представена бе нова услуга (telecare), предоставяна от Института за социални услуги в общността.

В рамките на дискусиата се изразиха силно критични мнения за все още несъстоялия се диалог между местната власт и гражданското общество при доставянето на социални услуги за възрастни хора. Надделя оценката, че конкретна в грижата за старите хора все още не е изграден диалог и партньорство между местната власт и гражданското общество. В други области, като грижата за хората с увреждания, е налице взаимно разбиране и подкрепа между местната власт и гражданското общество, така че тази област би могла да послужи като пример за работещи партньорства.

Подчерта се, че гражданското общество в лицето на отделни НПО допринася за предоставянето на услугата, с което макар и малък брой нуждаещи се получават необходимата им грижа. Проблемът е обаче, че макар обществото да вижда реално работещи модели, институциите на национално ниво не извършват необходимото за по-широкото и устойчиво прилагане на тези модели в практиката. Това е пилеене на гражданска инициатива и неумение да се използва социалната енергия за обществено значими цели. Значимостта и ценността на работещите модели трябва да се цени високо - още повече в контекста на съществуващите несъвършенства и недомислия в законодателството, което допълнително затруднява предоставянето на качествени, достъпни и устойчиви социални услуги за възрастни хора.

5. Препоръки към Столична община за активизиране на участието на гражданското общество в реализирането на общински политики за предоставяне на социални услуги за възрастни хора

В тази предметна област направи впечатление силно критичният тон на участниците в дискусиата. Но наред с критиките, бяха направени и редица конструктивни препоръки, целящи подобряване на диалога между местната власт и гражданското общество с цел доставяне на по-качествени, повече на брой и по-устойчиви социални услуги за възрастни хора над 65 г.

Най-напред, участниците в дискусия-

та обърнаха внимание, че като се има предвид актуалното състояние, в което се намира системата за услуги в България, както и сериозните предизвикателства пред нейното развитие, специален акцент трябва да бъде поставен върху:

- ✓ Развитието на дългосрочната грижа чрез иновативни междусекторни услуги (с фокус върху интеграцията на социални и здравни услуги), които да бъдат предоставяни в съответствие с реалните потребности на нуждаещите се;
- ✓ Изграждането на адекватна мрежа от услуги в общността и домашна среда (разкриване на нови социални услуги в общността и в домашна среда, включително и предоставяне на почасови услуги в подкрепа на социалното включване);
- ✓ Подобряването на достъпа до превантивни социални и здравни услуги за възрастни с ранна степен на интервенция;
- ✓ Осигуряването на комплексна подкрепа на семействата, полагащи грижи за зависими членове;
- ✓ Прегледа и обсъждането на механизми за устойчиво финансиране и институционално уреждане на дългосрочните грижи;
- ✓ Анализа на практиките в други държави-членки на ЕС относно финансирането на системата за дългосрочна грижа, включително и чрез инструментите на осигурителната система;

✓ Засилването на ролята на социалните партньори и бизнеса в процеса на развитие на дългосрочната грижа. Развитие на публично-частно партньорство;

✓ Насърчаването на доброволчеството и осъществяването на по-тясно взаимодействие между местната власт и неправителствения сектор;

✓ По-гъвкавото използване на информационните и комуникационни технологии;

✓ Творческото прилагане на успешни европейски практики в мрежата от услуги в общността;

✓ За подобряване на качеството на предоставяните грижи е необходимо подобряване на материалната база, структурата и професионалния капацитет на персонала, както и повишаване на контрола относно спазването на критериите и стандартите за предоставяне на социални услуги. Допълнителни усилия в посока подобряване на координацията между социалната и здравната системи са необходими с оглед постигането на практически резултати и предоставянето на качествени и достъпни интегрирани услуги за възрастни хора и хора с увреждания. Подобряването на взаимодействието между социалната и здравната система е ключова предпоставка за осигуряване на качествени медико-социални грижи за пациенти с хронични заболявания. Изграждането и развитието на модели за продължително лечение,

както и на интегрирани грижи за пациенти с хронични заболявания ще осигури възможности за подобряване на качеството на живот на тези хора.

На основата на личните си впечатления и натрупания опит в доставянето на социални услуги за възрастни хора, участниците в дискусиата настояват също така за следните промени:

✓ Да се промени Закона за здравето - да се въведе и дефинира домашната грижа, като се предвидят всички форми на нейното доставяне и се осигурят източници за нейното финансиране;

✓ Направени са предложения за промени в Закона за здравето и лечебните заведения - предложени са много нови начини за финансиране на услугите. Но тези промени чакат да бъдат обсъдени от законодателната власт и да станат реалност;

✓ Предложения за промяна в Закона за социално подпомагане: да се разграничат видовете грижи;

✓ Не са изработени стандарти за отделните услуги, а само методики за тяхното доставяне. Това е сериозен пропуск и спешно трябва да се коригира;

✓ Ще има Закон за социалните услуги (очаква се през април 2016 г.). Желателно е услугите да се разбият по функции и ясно да се дефинират механизмите за тяхното финансиране;

- ✓ Министерството на финансите трябва да бъде ангажирано по-пряко в консултирането на програмите и мерките за предоставяне на социални услуги за възрастни хора. Има разумни разчети и добри намерения в стратегическите документи, но в крайна сметка Министерството на финансите решава коя програма или мярка да се финансира. Така че разговорът за социалните услуги трябва да се води с Министерство на финансите;
- ✓ Необходима е либерализация на социалните услуги за възрастни хора;
- ✓ Да се премине на принципа „парите следват клиента“. Сега практиката е обратната;
- ✓ Кандидатстването за доставяне на услуги чрез общината не е съобразено с реалностите: сега кандидатстването се прави само веднъж годишно, което трябва да се промени, защото в този вид силно ограничава възможностите за кандидатстване за услугата и нейното получаване тогава, когато тя е необходима;
- ✓ Изрази се оценка, че има немалко добри практики, но те не се превръщат в национални политики и това е големият проблем, който очаква своето решение. Българският НПО-сектор има огромен опит, но поради проектния принцип много от добрите намерения остават единствено под формата на „добри практики“. С приключването на проектите свършва и животът на тези практики. Това не бива да продължава по този начин;
- ✓ Липсва системно мислене по проблематиката. НПО секторът има огромен експертен опит и изпреварва мисленето на държавните институции по тази проблематика;
- ✓ Местната власт и гражданското общество трябва да формулират конкретни предложения към централната власт за промени в системата на здравеопазване и социални грижи. Местната власт трябва да е водеща в този процес, поради политическите си ангажименти;
- ✓ Силно се критикува разделянето на услугите социални и здрави. Изразява се оценка, че това е нерационален подход, която затруднява доставянето на качествени медико-социални услуги за възрастните хора;
- ✓ В България общините са основен доставчик на социални услуги. Представителите на гражданското общество апелират това положение да се промени. Предлага се общината да има методически и изпълнителски функции, а предоставянето на услугите да се извършва преимуществено от НПО и другите доставчици;
- ✓ Препоръка към столична община: да се съберат ресурсите на общината и на НПО и така да се върви към предоставяне на повече като брой и по-качествени услуги;

✓ СО има фонд за иновации - фондът би могъл да се използва за доставянето на социални услуги за възрастни хора.

Участниците в дискусиата се обединиха около мнението, че за да се подобри законодателната и институционалната основа за доставянето на социални услуги за възрастни хора на територията на столична община е необходимо да се настоява на национално ниво да се разработят механизми за по-добра комуникация между МТСП, МЗ и МФ. Трите министерства изпълняват специфични функции по отношение дефинирането и финансирането на социалните услуги за възрастни хора в страната. Но множеството практически затруднения в доставянето на социални услуги показват, че липсва синхрон в действията и програмните намерения на трите министерства. Наложително е да се започне от най-високо национално ниво - вероятно трябва да се постигне по-високо ниво на координираност на действията и това ще рефлектира положително върху дейностите на общините и другите доставчици на социални услуги.

В заключение

Изпълнението на проект ГРУВИ „Граждани-те Решават и Управяват В партньорство институциите“ ясно показа, че независимо от множеството усилия по въвличане на гражданското общество и местната власт в активен диалог, все още има области, в които диалогът или е спорадичен и по конкретни поводи, или изобщо липсва. Изследвани бяха взаимодействието и партньорствата в три предметни области - инфраструктура за здравословен начин на живот, сигурност и социални услуги за възрастни хора. Проведените дълбочинни интервюта и публичните дискусии позволиха да бъдат идентифицирани стратегическите документи във всяка от трите области, като предмет на нарочен анализ бе състоянието на нормативната база, нейната релевантност спрямо обективните социално икономически дадености и идентифицирането на необходимите промени. На основата на натрупания опит в трите области, са изведени примери за добри практики на осъществен диалог и взаимодействие между Столична община и гражданското общество. Открити са основните проблемни зони и са формулирани препоръки от гл.т. на активизиране диалога между Столична община и гражданското общество. Обсъдени са конкретни възможности за партньорство между двете страни, като са показани какви биха могли да бъдат техните функции.

Показано бе, че гражданското общество има богата експертиза в трите изследвани области, също така има немалък опит в реали-

зирането на проектни дейности от този тип. Въпросът е обаче този опит и експертиза да бъдат инкорпорирани в дейността на Столична община, така че усилията на местната власт да бъдат подсилени и мултиплицирани чрез привнасянето на гражданската инициатива и социалната енергия. Столичният град е обект на множество политики в трите изследвани области и както показва настоящият проект, тези проблеми вълнуват както гражданското общество, така и компетентните общински звена.

Анализът показва също така, че състоянието на диалога и взаимодействието между Столична община и гражданското общество се намират на различни етапи в трите изследвани области.

В област „Инфраструктура, вързана със здравословен начин на живот“ диалогът е в напреднала фаза и са установени добри партньорски отношения. Необходими са известни корекции в моделите за партниране с цел включването на гражданското общество в ранните стадии на обсъждане на проектни идеи и консултиране на възможностите за тяхното реализиране по начин, който в максимална степен да съответства на визиите за София като модерен столичен град, но и да бъде съобразен с очакванията и потребностите на столичани.

Област „Сигурност“ е една от сферите, в които трябва да се работи целенасочено за иницирането на конструктивен диалог между Столична община и гражданското общество. На този етап и от двете страни има заявени добри намерения и воля за партниране, но изглежда че все още

не са намерени работещи модели за осъществяването на ефикасни партньорства. Предстои гражданското общество и Столична община да си подадат ръка и в режим на активен диалог заедно да достигнат до идентифициране на реалните възможности за взаимодействие. В рамките на дискусиата генерирани такива идеи, но те се нуждаят от по-нататъшно концептуално осмисляне и разработването на механизми за тяхното практическо осъществяване.

В най-напреднал етап са диалогът и партньорствата в отношение на област „Социални услуги за възрастни хора“. Съдейки по дискусиата, в тази област гражданското общество е достигнало изключително висока степен на зрялост и експертност, натрупани са множество добри практики. Все още обаче има редица предизвикателства, чието разрешаване зависи до известна степен от добрата воля и разбирането на двете страни. Необходимо е най-напред на национално ниво да се постигне съгласуваност в действията на МТСП, МЗ и МФ, и едва тогава може да се очаква решаване на съществуващите проблеми, защото тези проблеми са следствие от липсата на координираност в дейностите на национално ниво. Големият проблем на тази област са недостатъчната съгласуваност на законодателните документи, както и липсата в тях на някои съществено важни елементи, което създава напрежения и дисбаланси при доставянето на социални услуги за възрастни хора. В тази връзка се прави препоръката резултатите от настоящия проект да бъдат представени не само пред Столична община, но и пред компетентните комисии на Народното събрание, за да се постигне максимален ефект.

ФОНДАЦИЯ
РАБОТИЛНИЦА
ЗА ГРАЖДАНСКИ
ИНИЦИАТИВИ

покрепяме инициативните